

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
„CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

**ANUL 2005:
EVENIMENTE, PROCESE, SEMNIFICAȚII**

Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
București, 2006

Coordonator: dr. Nicolae DOLGHIN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Anul 2005: evenimente, procese, semnificații

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate.-
București: Editura Universității Naționale de Apărare
„Carol I”, 2006

ISBN 973-663-313-6

I. Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
(București). Centrul de Studii Strategice de Apărare și
Securitate
355 (100) „2005”

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt
rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS

ISBN 973-663-313-6

CUPRINS

Anul 2005 - între rutină și debuturi	5
Realități și perspective economice	9
Activitatea principalelor organizații internaționale de securitate în anul 2005	18
Marea Neagră.....	37
Balcanii de Vest.....	43
Orientul Mijlociu.....	50
Republica Moldova	60
Actori internaționali importanți.....	68

Anul 2005 - între rutină și debuturi

Anul 2005 n-a ieșit în evidență prin evenimente și fenomene care să modifice grav mediul de securitate și să se constituie în reperi pentru istorie.

Principalele riscuri și amenințări au fost aceleași, care au marcat mediul de securitate al acestui început de secol, și își găsesc sorgința în terorism, armele de distrugere în masă, accentuarea polarizării lumii între bogați și săraci, proasta guvernare, accentuarea rivalităților în cadrul relațiilor de putere etc. Ele n-au făcut decât să extindă vulnerabilitățile la spații tot mai extinse.

În cadrul procesului de adaptare la realitățile lumii, NATO a continuat să-și asume responsabilități noi în zone fierbinți ale lumii, să intensifice dialogul cu alte state în vederea armonizării unor viitoare largiri ori dezvoltării parteneriatelor și să-și deruleze programele de reformă internă.

Uniunea Europeană a reușit să rezolve, pentru moment, una din marile ei probleme, cea a constituirii bugetului pentru următorii ani și să-și păstreze speranța că va găsi soluțiile potrivite și pentru altele: Constituția, viitorul procesului de largire, energia, politica agrară, politica de apărare și securitatea etc. SUA și-au manifestat intens interesul pentru zona Mării Negre, ceea ce oferă speranțe în rezolvarea conflictelor înghețate din această parte a Europei. China și India și-au menținut implacabil ritmurile de dezvoltare și nu mai pot fi ignorate în evoluțiile globale.

Lumea devine tot mai conștientă și sensibilă la pericolele, cu efecte încă insuficient cunoscute, pe care le reprezintă modificările mediului înconjurător, deși reacțiile concrete nu sunt pe măsura gravității fenomenelor. Anul 2005 a debutat cu un cataclism natural care se poate repeta oricând. Altele, la care omul contribuie din plin, vor avea consecințe mult mai grave, afirmă specialiștii. Legăturile dintre încălzirea globului pământesc și poluare au fost demonstrate, dar aplicarea unor măsuri concrete se lovește de permanenta dilemă a raporturilor dintre dezvoltare și subdezvoltare pe care marii actori economici ai lumii sunt atât de puțin doritori să o rezolve.

Războiul împotriva terorismului, condus de SUA, a depășit, la sfârșitul anului 2005, cel de-al doilea război mondial, ca durată, și a început să capete evident caracterul unuia de uzură, căruia nu i se vede sfârșitul. Actele teroriste din metroul de la Londra, în care actorii principali au fost musulmani născuți și educați în Marea Britanie, au relevat aspecte noi, extrem de periculoase ale terorismului, capabil să ia forme tot mai neașteptate. Nici de data aceasta, efectele acțiunilor teroriste n-au declanșat acel șoc psihologic, la scară mondială, care să determine elaborarea unor strategii exhaustive de luptă împotriva fenomenului, preferându-se loviturile punctuale și măsurile de supraveghere ce afectează libertățile democratice. Războiul din Irak devine tot mai costisitor politic, social, umanitar, financiar, adeverind multe din avertismentele dinaintea declanșării sale.

Totuși, anul 2005 ar putea rămâne în istorie prin unele debuturi, candidate la dezvoltări majore.

Reluarea discretă a cursei nucleare a înarmărilor ar fi unul din cele raportate la 2005. De data aceasta, se pare că actorii principali – SUA și Rusia - au ales direcții asimetrice de dezvoltare, concentrându-se cu prioritate asupra vectorilor armei nucleare. SUA continuă realizarea sistemului defensiv de

interceptare și nimicire a rachetelor balistice intercontinentale pe traiectoria de zbor, așa-numitul scut antirachetă. Rusia afirmă că a realizat sisteme ofensive de rachete manevriere, capabile să străpungă orice sistem antirachetă.

O asemenea evoluție ar pune în pericol principiul distrugerii reciproce care a descurajat confruntarea nucleară în timpul războiului rece. Abordările asimetrice pot mări probabilitatea folosirii acestei arme de distrugere în masă. Cursa înarmărilor nucleare este completată de alta, a armelor convenționale, mai ales în dimensiunea înaltelor tehnologii.

Sfârșitul anului 2005 a adus cu brutalitate în fața Europei o realitate pe care SUA o știe demult: energia, resursele energetice sunt nu doar condiție a prosperității, ci o problemă serioasă de securitate. Disputa ruso-ucraineană pe motivul prețului gazelor naturale a transmis un mesaj cu mult mai extins decât o simplă afacere bilaterală. Sensul acestuia este că toată Europa depinde de sursele energetice din spațiul ex-sovietic, într-un domeniu vital al dezvoltării sale, că, în ciuda optimismul declarațiilor, nu prea are alternative sigure și necostisitoare, mai ales pe termen lung, și că se află în mare întârziere în competiția pentru resurse energetice, declanșată imediat după destructurarea bipolarității.

De aceea, este posibil ca, într-un viitor apropiat, să fim martorii unor modificări substanțiale, nu atât ale politicilor economice europene, cât ale celor de securitate.

Episodul ruso-ucrainean face parte probabil dintr-o strategie mai amplă a statului rus care urmărește să demonstreze că Rusia din 2005 are puține lucruri comune cu cea de la începutul deceniului trecut, că interesele ei nu mai pot fi ignorate și că va reacționa altfel decât până acum, atunci când va fi cazul.

Probabil că direcția energetică este doar una din numeroasele incluse în această nouă strategie. Anul trecut a

marcat și primele confruntări asumate cu SUA, deocamdată în spațiul ex-sovietic, în Uzbekistan.

În sfârșit, 2005 este anul în care Uniunea Europeană a primit cele mai intense semnale, din interior, care avertizează asupra funcționalității și eficienței sale pe viitor. Semnalele exprimă atitudinea publică a populației UE și nu pot fi trecute cu vederea de elitele politice deoarece se reflectă concret în procesele politice și electorale, mai sensibile pentru fiecare stat european luat în parte, decât marile proiecte paneuropene.

În aceste câteva propoziții am încercat să demonstrăm că anul care tocmai a trecut este, totuși, unul de referință, deși n-a încheiat ori deschis cicluri istorice, n-a cunoscut nici războaie noi, nici zguduirii sociale majore, nici fenomene deosebite care să merite a atrage atenția, ci doar obișnuitele probleme cotidiene.

Dr. Nicolae DOLGHIN

Realități și perspective economice

Cristian BĂHNĂREANU

Din punct de vedere economic, anul 2005 a adus o oarecare stagnare a principalelor economii ale lumii, precum și o depășire tot mai vădită a PIB-ului Statelor Unite ale Americii de cel al Uniunii Europene. Această ultimă tendință poate fi explicată și prin creșterea numărului de state membre ale UE. Importante reuniuni economice internaționale (Întâlnirea anuală a Forumului Economic Mondial, intitulată „Asumarea responsabilității pentru alegerile dificile”, 26-30 ianuarie) s-au aplecat asupra rezolvării unor probleme stringente ale lumii: sărăcia, încălzirea globală, corupția, diminuarea rezervelor de resurse energetice, reducerea disparităților de dezvoltare etc., toate cu consecințe importante în domeniul securității.

Economia mondială a înregistrat o creștere moderată, de la 5,1% în 2004 la 4,3% în 2005¹, atât datorită unor fapte obiective – menținerea volatilității prețurilor petrolului –, cât și unor evenimente tot mai distrugătoare – uragane în America, inundații în Europa, cutremure în Asia. Nu în ultimul rând, atacurile teroriste (Londra, Turcia, Iordania și Irak) și gripa aviară au produs și vor produce imense pagube. Inflația se menține constantă (circa 3,7%), ceea ce favorizează procesul de reducere a „supraîncălzirii” economiei globale, care se estimează că va avea o creștere de 4,3% și în 2006.

Resurse energetice

¹ International Monetary Fund, *World Economic Outlook Database*, September 2005.

Cei mai mari consumatori de produse petroliere au rămas în continuare SUA și China, la care s-au adăugat India și economiile asiatice în plină dezvoltare din Thailanda, Filipine, Coreea de Sud, ceea ce a dus la menținerea unor prețuri ridicate, de la 37,76 USD/baril în 2004 la 54,23 USD/baril în 2005². Pentru anul 2006, se estimează că această creștere va fi și mai accentuată, ajungând la 61,75 USD/baril. Unul dintre evenimentele importante îl constituie inaugurarea, la 25 mai, a oleoductului Baku-Tbilisi-Ceyhan (1.760 km)³, al doilea ca lungime după conducta rusească Drujba.

Ca alternativă la „Ruta Nordică”, propusă de Moscova, acest traseu deschide o nouă perspectivă asupra exploatării resurselor din bazinul Mării Caspice și reducerii dependenței Occidentului de petrolul din zona Golfului Persic.

Pentru viitor, o provocare majoră este asigurarea cererii de resurse energetice în continuă ascensiune. Un răspuns ar putea fi creșterea investițiilor în noi echipamente și infrastructură, concomitent cu o lărgire a conceptului de securitate energetică, pornind de la rezervele strategice până la întregul sistem de distribuție și întreaga suprastructură.

Dolar versus Euro

Deprecierea dolarului față de euro a fost stopată în anul ce tocmai s-a încheiat, paritatea scăzând de la un maxim de 1,31 în ianuarie la 1,18 în decembrie⁴.

Unii analiști afirmă că deprecierea dolarului, ce s-a manifestat pe întreg parcursul anului 2004, a fost susținută de administrația americană cu scopul de a scumpi exporturile europene, cunoscută fiind dependența economiei UE de consumul american. Totodată, un dolar relativ slab a permis

² Idem.

³ Energy Information Administration, *Current Monthly Energy Chronology*, May 2005, www.eia.doe.gov/emeu/cabs/MEC_Current/May.html.

⁴ 2005 - American Dollars to 1 EURO, www.x-rates.com/d/USD/EUR/his2005.html.

SUA să limiteze deficitul comercial. Pentru anul 2006, prognozele indică un curs de schimb pentru 1,25 dolari/euro⁵.

Se pare că euro a pierdut terenul câștigat în ultima perioadă, atât ca urmare a rezultatelor economice foarte bune anunțate de SUA, cât și majorării dobânzilor efectuată de Banca Centrală Americană în scopul reducerii presiunilor inflaționiste. Totuși, în următorii ani nu este exclus să asistăm la „încoronarea” euro ca principală monedă de rezervă și de referință a economiei mondiale, datorită presiunilor exportatorilor de petrol care intenționează facturarea în euro și Rusiei, Chinei, Japoniei și altor țări care amenință cu transferarea rezervelor valutare în euro.

Cheltuieli militare

După o lungă perioadă de diminuări aferente perioadei post-Război Rece, cheltuielile militare înregistrează din nou o tendință crescătoare. Pe de o parte, războiul global împotriva terorismului constituie un motiv pentru această mărire a bugetelor militare, iar pe de altă parte, procesul de profesionalizare și tehnologizare a armatelor lumii pentru îndeplinirea unor noi tipuri de misiuni necesită cheltuieli importante.

Prin urmare, în anul 2005 cheltuielile militare mondiale au depășit cu mult suma de 1.000 mld. USD. SUA au alocat circa 416,2 mld. USD⁶, fonduri prin care au urmărit: înfrângerea terorismului global, dezvoltarea și operaționalizarea capacităților avansate de luptă, restructurarea și condiții mai bune pentru propriile forțe. Pentru anul 2006, administrația Bush a anunțat un buget de aproximativ 450 mld. USD, din care peste 50 de miliarde sunt alocate susținerii misiunilor

⁵ EFN Report, *Economic Outlook for the Euro Area in 2005 and 2006*, Autumn 2005, p. 15 .

⁶ The Center for Strategic and Budgetary Assessments (CSBA), *Analysis of the FY 2005 final defense budget*, www.csbaonline.org.

militare din Irak și Afghanistan. Următoarele țări ce alocă apărării bugete importante sunt: Japonia – 44,7 mld. USD, China – 29,8 și Rusia – 20,2. În general, prioritățile cheltuielilor militare ale acestora se concentrează pe dezvoltarea de noi arme și echipamente militare avansate și modernizarea propriilor forțe, în scopul reducerii decalajelor față de SUA și menținerii unei armate credibile pe plan regional și internațional. Astfel, China caută să-și dezvolte capacități limitate de proiecție a forței, abilitatea de a conduce lovituri preemptive pe distanțe scurte și a unei capacități strategice nucleare credibile⁷. Rusia a crescut cu 27,7% cheltuielile de apărare și cu 26% cheltuielile cu securitatea națională și activitățile de impunere a legii⁸, comparativ cu anul trecut.

Totuși, această sporire a cheltuielilor militare e paradoxală, ținând cont de reducerea amenințărilor militare și ascensiunea provocărilor a căror contracarare impun folosirea unor mijloace non-militare.

Ar fi probabil mult mai eficient ca țările dezvoltate să aloce o parte din resursele destinate domeniului militar pentru a promova pacea și a îmbunătăți mediul de securitate în țările mai puțin bogate.

⁷ Ketih Crane, Roger Cliff, Evan Medeiros, James Mulveron, William Overholt, *Modernizing China's Military. Opportunities and Constraints*, RAND Corporation, 2005, p. 13, www.rand.org/pubs/monographs/2005/RAND_MG260-1.sum.pdf.

⁸ *Russian Military Budget*, www.globalsecurity.org/military/world/russia/mo-budget.htm.

Situația PIB-ului și a ratei de creștere ale principalelor economii ale mapamondului

Stat/ regiune	2004		2005		2006 (estimativ)	
	PIB (mld. USD)	Rata anuală de creștere (%)	PIB (mld. USD)	Rata anuală de creștere (%)	PIB (mld. USD)	Rata anuală de creștere (%)
SUA	11.734,300	4,2	12.452, 417	3,5	13.123,529	3,3
UE	12.865,602	2,5	13.346, 782	1,6	13.459,168	2,1
Japonia	4.671,198	2,7	4.672,2 91	2,0	4.651,988	2,0
China	1.653,686	9,5	1.909,6 59	9,0	2.172,111	8,2
India	665,071	7,3	746,120	7,1	808,948	6,3
Rusia	581,783	7,2	772,097	5,5	921,412	5,2

Sursa: International Monetary Fund, *World Economic Outlook Database*, September 2005

Statele Unite ale Americii

SUA constituie în continuare motorul economiei mondiale. La o populație de circa 300 milioane, SUA au înregistrat un PIB/cap de locuitor de 44.180 USD, iar inflația s-a menținut la cote mulțumitoare – 3,3%.

În anul 2005, creșterea economică în SUA a atins pragul de 3,5%, cotă în scădere față de cea de anul trecut – 4,2%. Însă, pagubele produse de uraganele Katrina și Rita nu au slăbit economia SUA, în trimestrul III înregistrând o creștere de 4,3%, cea mai bună performanță a anului. Pentru 2006, se așteaptă o creștere și mai moderată, deoarece aceasta nu poate fi susținută în continuare prin stimulentele monetare și fiscale, și, mai ales, datorită prețurilor mari ale petrolului. Totodată, deficitele bugetare majore și corvoada misiunii din Irak rămân încă probleme presante.

Uniunea Europeană

În 2005, creșterea economică a fost moderată – 1,6%, pentru 2006 prognozându-se o creștere ușoară a acestei rate. Cauzele principale ale stagnării economiei UE sunt primirea în comunitate a zece noi state și dependența de sursele energetice externe, ceea a avut un impact mai puțin favorabil asupra dezvoltării economice. Rămâne ca UE să-și soluționeze parte din deficitele structurale înainte de a ajunge un „autentic motor” al economiei mondiale. De asemenea, se impune relansarea programului de reforme economice, cunoscut sub denumirea de Agenda Lisabona.

Pentru anul 2006, bugetul UE a fost fixat la 1,9% din media PIB-ului statelor membre, aproximativ 111,969 mld. euro⁹. Multe discuții a suscitat bugetul Uniunii pentru perioada 2007-2013, principalele probleme fiind rabatul acordat Marii Britanii, reducerea subvențiilor agricole, reforma Pactului de Stabilitate și Dezvoltare și pachetele financiare acordate noilor zece membre și celor două viitoare părți ale Uniunii Europene – România și Bulgaria. La 17 decembrie, liderii UE au ajuns la un acord, bugetul UE urmând să fie pentru această perioadă de circa 862,36 mld. euro.

În *Asia*, creșterea economică a avut cea mai rapidă ascensiune. Însă, terorismul, gripa aviară și numeroasele cutremure au avut repercusiuni asupra evoluției economice a Asiei.

China și-a continuat expansiunea economică, cu toate că rata de creștere s-a diminuat față de anii precedenți – 9% în 2005, față de 9,5% în 2004. Pentru anul 2006, rata de creștere va scădea și mai mult, urmare a măsurilor adoptate de guvernul de la Beijing pentru a evita pericolul unei descreșteri bruște ce ar avea repercusiuni grave asupra economiei asiatice. Sporirea

⁹www.bizwords.ro/article/economie/1648/Bugetul-UE-pe-2006-va-fi-de-111969-miliarde-euro.html.

exporturilor constituie catalizatorul acestei ascensiuni vertiginose – piețele vestice au fost invadate de textilele chinezești.

Economia *Japoniei* se află în continuare într-o ușoară ascensiune, etapă normală după boom-ul înregistrat în anii '80, fiind necesare o serie de reforme. Cu toate acestea, economia japoneză înregistrează încă un PIB semnificativ de 4.672,291 mld. USD. *India* rămâne o economie în vertiginosă creștere, cu un PIB de 746,12 mld. USD. Deși a devenit unul din centrele industriei de software și este al treilea producător mondial de cărbune, India se confruntă încă cu rate mari ale șomajului și sărăciei și o infrastructură slab dezvoltată.

Rusia a înregistrat un bun procent de creștere (5,5%), în condițiile în care economia rusă e în continuare dependentă de veniturile obținute din vânzarea petrolului și gazelor naturale, iar creșterea economică de prețul acestora. Rusia depune toate eforturile pentru a-și menține influența economică în spațiul CSI, apelând inclusiv la presiuni prin mărirea prețurilor la gazele naturale¹⁰. Deși încearcă să fie un jucător important pe piața energetică, Rusia are în continuare nevoie de investiții, infrastructura fiind învechită.

Regiunea Mării Negre

Marea Neagră tinde să devină cel mai important coridor de transport al resurselor energetice al Europei. Numeroase oleoducte și gazoducte traversează sau vor traversa zona: Baku-Tbilisi-Ceyhan, Baku-Supsa, Constanța-Trieste, Burgas-Alexandroupolis, Blue Stream, Nabucco etc.

Anul 2005 a însemnat o revitalizare a cooperării și schimburilor economice în zona Mării Negre, ce însumează

¹⁰ *Rusia dublează prețurile la gaze pentru statele oranj*, www.gandul.info/2005-12-03/international/rusia_dubleaza.

circa 300 de miliarde anual¹¹. Astfel, la 25 octombrie¹², nouă țări din sud-estul Europei, printre care și România, au făcut un pas important spre integrarea completă în piața internă de energie a UE, prin semnarea, la Atena, a Tratatului Comunității Energetice, ceea ce creează cadrul legal pentru o piață integrată de energie electrică și gaz în sud-estul Europei. De asemenea, la 7 decembrie¹³, miniștrii economiei și comerțului din 15 state din zona Mării Negre și cea central și sud-est europeană au hotărât intensificarea cooperării în domeniile infrastructurii și energiei, precum și o extindere a Acordului de Liber Schimb Central European (CEFTA) în sensul admiterii, alături de România, Bulgaria și Croația, și a altor state sud-est europene.

România

Din punct de vedere economic, în anul 2005, două momente au consemnat o nouă etapă în drumul acesteia spre o societate democratică, pe deplin ancorată la valorile moderne, și anume: semnarea tratatului de aderare la UE și consolidarea statutului de economie de piață funcțională. Pe de altă parte, rezultatele introducerii cotei unice de impozitare de 16% sunt încă incerte. Ținta de creștere economică de 6% pentru anul 2005 nu va putea fi îndeplinită datorită pierderilor cauzate de inundații, estimate de analiști la aproape 2 mld. euro. Astfel, rata de creștere din primele nouă luni s-a ridicat la numai 3,6%¹⁴, comparativ cu 8,3% în 2004 și aproximativ 5% între 2001-2003.

Anul 2005 a însemnat preluarea de către România, pentru perioada noiembrie 2005 – aprilie 2006, a președinției

¹¹ www.bsec-organization.org/main.aspx?ID=About_BSEC.

¹² *Stability Pact for South Eastern Europe, Fact Sheet – EU/South Eastern Europe Energy Community*, www.stabilitypact.org/rt/Fact%20Sheet%20re%20Energy%20Community.pdf.

¹³ www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/newsbriefs/setimes/newsbriefs/2005/12/08/nb-03.

¹⁴ Institutul Național de Statistică, *Comunicat de presă nr. 62 din 9 decembrie 2005 privind principalii indicatori conjuncturali în perioadele I.I.-30.IX, I.I.- 31.X și luna octombrie 2005*, www.insse.ro.

Organizației Cooperării Economice a Mării Negre (OCEMN). Prin obiectivele pe care și le-a propus, țara noastră depune toate eforturile pentru o revitalizare a acestei organizații, și anume: întărirea parteneriatului cu UE, asistență acordată statelor sud-est europene și caucaziene, în scopul consolidării proceselor și reformelor economice, implementarea a numeroase proiecte de dezvoltare a întregii regiuni, sporirea importanței organizației, atât la nivel regional, cât și internațional. Totodată, anul trecut s-au încheiat câteva contracte foarte avantajoase pentru economia românească: preluarea Connex de către Vodafone, privatizarea BCR prin preluarea unui pachet de acțiuni de circa 62% de Erste Bank (Austria), fuziunea HVB Bank România cu Banca Țiriac, privatizarea companiilor Electrica etc., ceea ce demonstrează sporirea atractivității investiționale a țării noastre. Totuși, în orizontul de timp până în 2007, când România va adera la Uniunea Europeană, oficialitățile de la București trebuie să continue aplicarea reformelor și să implementeze măsuri adecvate pentru contracararea corupției și economiei subterane.

În următorii ani, economia globală nu va cunoaște o perioadă de recesiune, în ciuda marilor dezastruri naturale, mai ales dacă se va acționa în scopul reducerii dependenței economiei mondiale de cea americană, diminuării deficitelor economiei americane și a prețurilor petrolului. Totuși, pentru anul 2006, previziunile arată că:

- SUA vor depăși, din punct de vedere economic, atât UE, cât și Japonia, deși deficitul de cont curent continuă să crească;
- China și tigrii asiatici vor rămâne performerele economiei mondiale; dolarul va continua să se aprecieze față de euro;
- prețurile resurselor energetice vor continua să crească.

Activitatea principalelor organizații internaționale de securitate în anul 2005

Alexandra SARCINSCHI

Organizația Națiunilor Unite

Activitatea ONU în anul 2005 este marcată de dezbaterile referitoare la reforma organizației. Încă din martie, Kofi Annan a prezentat Adunării Generale raportul său de reformare, intitulat „În mai mare libertate: către dezvoltare, securitate și drepturile omului pentru toți” („In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All”, 21 martie 2005), prin care propune o strategie cuprinzătoare ce acordă o importanță egală celor mari trei obiective ale ONU: dezvoltare, securitate și drepturile omului. De asemenea, raportul stabilește și domeniile prioritare de activitate pentru anul 2005: strategiile naționale, finanțarea dezvoltării, comerțul, reducerea datoriilor, sustenabilitate ecologică etc. Prin acest raport, Secretarul General al ONU explică și viziunea organizației asupra securității colective: în secolul XXI, amenințările la adresa păcii și securității nu sunt doar războiul și conflictul internațional, ci terorismul, armele de distrugere în masă, crima organizată și violențele civile, alături de sărăcie, bolile infecțioase și degradarea mediului. Din acest motiv, se dorește transformarea ONU într-un instrument eficient pentru prevenirea conflictelor prin stabilirea anumitor priorități politice și instituționale ce vizează: prevenirea terorismului; proliferarea armelor nucleare, chimice și biologice; reducerea extinderii și a riscului de război; folosirea forței în anumite condiții stabilite de către Consiliul de Securitate etc.

Toate direcțiile stabilite prin raportul „În mai mare libertate: către dezvoltare, securitate și drepturile omului pentru toți” nu sunt însoțite de strategii clare de acțiune. ONU încă

rămâne la nivelul declarativ al politicilor de securitate, reforma drastică fiind probabil singura soluție pentru revigorarea acestei organizații. În acest sens, este urmărită reformarea a cinci structuri de bază ale ONU: Adunarea Generală, Consiliul de Securitate, Consiliul Economic și Social, Comisia pentru Drepturile Omului și Secretariatul.

Consiliul de Securitate reprezintă prioritatea agendei Organizației. Una dintre problemele evocate în dezbaterile referitoare la reforma acestui organism se referă la faptul că actualul criteriu de stabilire a membrilor nu ia în considerare starea demografică a lumii. De exemplu, Franța și Marea Britanie, fiecare cu populație de aproximativ 60 milioane locuitori, sunt membri permanenți, în timp ce țări cu un număr mult mai mare de locuitori, de exemplu India (peste un miliard locuitori), au o reprezentare sporadică. Mai mult, partizanii reformei Consiliului reclamă faptul că actuala sa componență reflectă întocmai balanța de putere existentă la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial.

În acest context, soluțiile vehiculate nu au întrunit consensul membrilor ONU. Inițial, Kofi Annan a propus două variante. Planul A se referă la șase noi membri permanenți, incluzând doi din Africa, dar fără drept de veto. Planul B aduce în discuție opt noi membri semi-permanenți, care pot fi realeși pentru patru ani, și un loc temporar. Se pare că nici unul dintre aceste două planuri nu rezolvă problema reformei, întrucât interesele în special ale membrilor permanenți sunt divergente. China dorește să împiedice Japonia să primească un loc în Consiliu, în timp ce SUA o sprijină pe aceasta din urmă și se declară împotriva Germaniei ca membru permanent. Totuși, jocurile de interese au determinat SUA și China să se opună tentativei G-4 (Brazilia, Germania, India și Japonia) de a pătrunde în Consiliu, încercând astfel să își păstreze statutul în cadrul reformei.

Un alt punct de pe agenda ONU se referă la continuarea misiunilor de pace. În anul 2005, au fost continuate 15 misiuni de pace (ONUB – Burundi, ONOCI – Coasta de Fildeș, UNMIL – Liberia, MONUC – Congo, UNMIS – Sudan, UNMEE – Etiopia/Eritreea, UNAMSIL – Siera Leone, MINURSO – Sahara de Vest, MINUSTAH – Haiti, UNMOGIP – India/Pakistan, UNFICYP – Cipru, UNOMIG – Georgia, UNMIK – Kosovo, UNDOF – Înălțimile Golan, UNFIL – Liban, UNTSO – Orientul Mijlociu), fiind mobilizat un mare număr de militari și civili: 61.106 militari, 6.241 forțe polițienești, 4.545 personal civil internațional, 8.326 personal civil național și 1.821 voluntari ONU.

La începutul anului, ONU a fost implicată într-un scandal de proporții izbucnit în urma descoperirii actelor de barbarism comise de personalul MONUC (Congo). Reprezentanții ONU au fost acuzați de peste 150 acțiuni de violare a drepturilor omului, inclusiv violuri și prostituție forțată, asupra refugiaților, în mare parte copii. Acest scandal ridică întrebări referitoare la controlul deținut de Organizație asupra operațiilor de pace și a lipsei de responsabilitate ce a penetrat sistemul ONU. Din aceste motive, s-au făcut auzite voci, în special anglo-americane, care cer crearea unui corp extern, complet independent de birocrația ONU, format din oficiali care să nu facă parte din Organizație, dar legitimat prin mandat al Consiliului de Securitate, al cărui rol să fie monitorizarea operațiilor de pace și a programelor umanitare. Mai mult, parte a oficialilor americani susțin ideea supravegherii directe a contribuției SUA la operațiile de pace de către o echipă proprie, care să răspundă în fața Congresului. De asemenea, aceștia doresc să convingă Congresul american ca, în cazul în care cei vinovați nu vor fi aduși în fața justiției, să rețină o parte a contribuției SUA la operațiile ONU. Este evident că, în acest caz, unii oficiali doresc ca SUA să își asume rolul de justițiar și nu de mediator imparțial, funcție ce

ar fi putut fi îndeplinită fără probleme, întrucât cei vinovați provin din Africa de Sud, Franța, Nepal, Maroc, Pakistan, Tunisia și Uruguay. Probabil că gravitatea faptelor a determinat orientarea spre acest rol, însă dacă ONU nu va reuși să rezolve aceste probleme în interiorul său, fără asistență externă, credibilitatea sa va fi serios deteriorată pentru o perioadă lungă de timp.

Totuși, cea mai importantă activitate din calendarul anului 2005 a fost Summit-ul Mondial din 14-16 septembrie, de la New York, unde au fost dezbătute probleme din patru domenii esențiale: dezvoltare, pace și securitate colectivă, drepturile omului și statul de drept și, nu în ultimul rând, întărirea Organizației. Cu toate că viziunea promovată de Summit-ul Mondial din acest an se află sub incidența cuvântului *reformă*, o reformă eficientă nu poate fi realizată fără rezolvarea problemei credibilității printr-un grad de transparență mai ridicat și prin asumarea responsabilității vis-à-vis de acțiunile reprezentanților săi.

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord

Anul 2005 a adus NATO o provocare majoră adresată forțelor sale: transformarea unei largi game de procese, modele de organizare și, nu în ultimul rând, echipament cu scopul adaptării mai bune la noile condiții ale mediului de securitate, concomitent cu lupta împotriva terorismului.

Primii pași au fost făcuți la Summit-ul NAC (22 februarie 2005), când aliații au decis să furnizeze asistență în Irak (instruirea forțelor irakiene, în țară și în afara ei, prin contribuții financiare sau donații de echipament), să extindă operația din Afghanistan (prezență permanentă a patru echipe de reconstrucție a provinciilor - 2 americane, deja existente, 1 lituaniană și 1 spaniolă nou create; 1 bază de sprijin înaintat; asistență în 50% din teritoriu) și să întărească dialogul politic în cadrul Alianței.

După Summit, Alianța a realizat o serie de întâlniri cu țări din vecinătatea imediată a noilor sale granițe. Prima dintre acestea, la 2 martie 2005, între NATO și Georgia s-a finalizat prin semnarea unui acord de tranzit cu privire la sprijinul națiunii-gazdă și trecerea forțelor și a personalului Alianței pe teritoriul acestei țări. Acordul furnizează un sprijin important pentru operațiile NATO, în special pentru ISAF, permițând NATO și altor națiuni să trimită, via Georgia (spațiu aerian, șosele, căi ferate), resursele necesare susținerii trupelor din Afghanistan. Mai mult, la 8 decembrie, întâlnirea ministerială a Consiliului Nord-Atlantic (Bruxelles) a reiterat implicarea în această țară, stabilind direcțiile de acțiune ale ISAF: furnizarea de asistență guvernului afgan în scopul extinderii autorității sale; ducerea operațiilor de stabilitate și securitate în aria sa de responsabilitate, în concordanță cu acțiunile forțelor afgane de securitate națională; acordarea de sprijin moral și logistic Armatei Naționale Afgane; furnizarea de sprijin pentru programele guvernamentale de dezarmare a grupărilor ilegale afgane; menținerea securității aeroportului internațional din Kabul; furnizarea de asistență pentru Poliția Națională Afgână; furnizarea de expertiză în problema securizării granițelor; sprijinirea guvernului afgan în efortul de combatere a traficului și consumului de narcotice; furnizarea de asistență pentru reforma în domeniul securității, alături de G8; sprijinirea autorităților afgane în implementarea standardelor internaționale pentru detenția prizonierilor.

În ceea ce privește Parteneriatul pentru Pace, NATO a aprobat crearea unui Fond de Încredere PfP pentru a ajuta Albania, Moldova, Tadjikistan și Ucraina să distrugă depozitele de muniție, arme mici și armament ușor excedentar. Mai mult, se dorește intensificarea cooperării cu țările din Orientul Mijlociu Extins prin semnarea Inițiativei de Cooperare de la Istanbul (Kuwait, Bahrain, Qatar și Emiratele Arabe Unite). De asemenea, se pare că Alianța pregătește terenul pentru o nouă

misiune în Orientul Mijlociu, întrucât, în luna mai (18-22), președintele Adunării Parlamentare, Pierre Lelouche, a condus o delegație în Israel și în teritoriile palestiniene pentru a discuta un eventual rol al NATO în regiune, sub mandat ONU.

NATO și-a extins zona de acțiune și în Africa, răspunzând solicitării Uniunii Africane de a o sprijini în rezolvarea conflictului din Sudan. NATO a hotărât că va furniza logistica necesară transportului aerian al trupelor africane, întreaga operație fiind coordonată din Europa. În plus, Alianța se orientează și spre insulele din jurul Africii, programând pentru anul 2006 desfășurarea unui exercițiu militar multinațional în Capul Verde.

Tendința de prioritizare a misiunilor în afara teritoriului Alianței este dovedită și de semnarea unui „Memorandum of Understanding on the Joint Theatre Movement Staff (JTMS) Multinational Integrated Logistic Unit (MILU)” între șase țări (Bulgaria, Canada, Croația, Lituania, România, Slovacia), al cărui scop este crearea unei unități multinaționale speciale cu misiuni în afara teritoriului NATO.

Un moment important al anului 2005 este reprezentat de semnarea, la Bruxelles (13 aprilie), a două acorduri: unul ce vizează crearea Joint Forces Training Center, în Bydgoszcz, Polonia (operațional din 30 iunie 2006), al cărui scop este promovarea interoperabilității tactice între țările membre NATO în domeniile esențiale pentru operațiile militare moderne, inclusiv NRF; și unul prin care Naval Mine Warfare School, din Oostende, Belgia, devine instructorul principal în domeniul războiului minelor.

La sfârșitul acestui an, 10 noiembrie 2005, a fost numit un nou comandant al Comandamentului Aliat pentru Transformare, în persoana generalului american de aviație Lance L. Smith.

În 2005, NATO și-a demonstrat și capacitatea de răspuns la dezastru, furnizând asistență în Indonezia post-

tsunami (565m pod militar), în România și Bulgaria post-inundații și în Pakistan, după cutremurul din octombrie.

Dezvoltarea relațiilor cu țările nemembre NATO și cu organizațiile internaționale a rămas o problemă la fel de importantă și în 2005:

- cu Federația Rusă: implementarea cu succes a Planului de Acțiune NATO-Rusia Împotriva Terorismului; în viitor, ratificarea de către Rusia a Statutului PFP al Acordului de Forțe, care va permite intensificarea cooperării dintre cei doi actori; lansarea unui proiect-pilot cu privire la instruirea personalului afgan și din Asia Centrală pentru lupta împotriva traficului și consumului de narcotice.

- cu Ucraina: implementarea cu succes a Dialogului Intensificat și dezvoltarea acestuia prin sprijinirea noii conduceri în eforturile de consolidare a instituțiilor democratice, reînnoirea dialogului politic și revitalizarea cooperării în reforma sectorului apărării și de securitate (Reuniunea informală a miniștrilor de externe din țările membre NATO, 22 aprilie 2005, Vilnius); în viitor, posibila participare la Planul de Acțiune pentru Aderare.

- cu Moldova: posibila semnare, la solicitarea președintelui Republicii Moldova, a unui plan individual de acțiune și parteneriat, însă numai după retragerea completă a trupelor rusești de pe teritoriul acestei țări (conform *Comunicatului Final* al Întâlnirii Ministeriale a Consiliului Nord-Atlantic, 8 decembrie 2005, Bruxelles).

- cu țările din Balcanii de Vest: în funcție de progresele înregistrate în reforma domeniilor precum apărare, securitate și cooperare regională, integrarea tuturor acestor țări în structurile euro-atlantice.

- cu Japonia: intensificarea Dialogului Strategic.

- cu țările din zona mediteraneană: intensificarea Dialogului Mediteranean.

- cu țările din regiunea Mării Negre: implementarea unei noi viziuni asupra acestei zone, ca zonă pentru testarea abordărilor cooperative.

- cu OSCE: intensificarea cooperării în domeniile securizării frontierelor, al distrugerii armelor mici și a muniției, al științei și al ecologiei, în special în ceea ce privește Caucazul și Asia Centrală.

În ansamblu, activitatea Alianței în anul 2005 a fost centrată pe *extindere* și *transformare*. Extinderea nu a vizat numai primirea de noi membri, ci, mai ales, extinderea misiunilor NATO, atât ca spațiu, cât și ca domeniu de desfășurare, în timp ce transformarea a vizat, pe de o parte, regândirea forțelor, iar, pe de altă parte, implementarea unor noi instrumente de intensificare a dialogului cu țările partenere și nu numai.

Uniunea Europeană

În anul 2005, activitatea UE a debutat având la președinție Luxemburgul, ale cărui priorități au vizat: analiza Procesului Lisabona; examinarea Pactului de Stabilitate și Dezvoltare; prognoza asupra perspectivelor financiare pentru perioada 2007-2013; centrarea pe extinderea UE, în special pe admiterea României și a Bulgariei, inițierea negocierilor cu Croația și Turcia; întărirea domeniilor economic, social și legislativ și a pieței interne; dezvoltarea sustenabilă; intensificarea relațiilor externe. De la 1 iulie 2005, președinția UE a fost preluată de Marea Britanie, care și-a propus continuarea activității pe direcțiile stabilite de Luxemburg, cu accent pe: rolul Europei în lume (Agenda de Dezvoltare de la Doha, dezvoltarea țărilor din Africa, controlul schimbărilor climatice, parteneriatul cu Rusia și Ucraina, pace și stabilitate în Orientul Mijlociu), reforma economică și justiția socială (norme mai bune, plan de acțiune pentru servicii post-financiare, dezvoltare sustenabilă, probleme de mediu,

cooperare cu SUA), securitate și stabilitate (lupta împotriva terorismului, extindere) și perspectiva finanțării.

Se observă că ambele președinții au dorit implementarea unor anumite reforme. Una dintre acestea vizează strategia de competitivitate a Uniunii, ce, după revizuire, va fi axată pe trei scopuri principale (Declarația Președintelui Comisiei Europene în fața Parlamentului European, 4 februarie 2005): transformarea Europei într-un spațiu mai atractiv pentru investiții și pentru forța de muncă, prin realizarea unei piețe interne puternice în acele domenii cu perspective de dezvoltare; folosirea inovației și a cunoașterii în slujba creșterii economice și canalizarea a 3% din PIB spre cercetare-dezvoltare; crearea de locuri de muncă, reducerea șomajului în rândul tinerilor și modernizarea sistemului de protecție socială. Toate aceste scopuri trebuie să fie atinse până în anul 2010, iar rezultatul principal va consta în crearea a peste șase milioane locuri de muncă și o creștere economică medie de aproximativ 3% pe an.

O altă reformă inițiată de președinția luxemburgheză vizează modificarea Pactului de Stabilitate și Dezvoltare. După dezbateri aprinse, la sfârșitul lunii martie, s-a ajuns la un compromis ce oferă posibilitatea de a elimina sancțiunile pentru statele care înregistrează deficite bugetare considerabile, de peste 3% din PIB, dacă acestea sunt cauzate de cheltuielile privind „reunificarea Europei”. Astfel, a fost schițat documentul „Îmbunătățirea implementării Pactului de Stabilitate și Dezvoltare” a cărui aprobare a fost prevăzută și în cadrul reuniunii Consiliului European de la Bruxelles (22-23 martie 2005). De asemenea, în cadrul Consiliului European, la Bruxelles, a fost relansată Strategia de la Lisabona; au fost începute pregătirile pentru Summit-ul ONU din septembrie și a fost subliniată necesitatea începerii construirii unui reactor termonuclear internațional experimental în Europa, până la sfârșitul anului 2005. Tot în domeniul științei și tehnicii, UE promovează dezvoltarea cercetării științifice în domeniul

securității (2 mil. euro pentru dezvoltarea unui sistem de supraveghere prin satelit a navelor maritime).

Problema imigranților reprezintă un alt punct important pe agenda de lucru a UE. La reuniunea de la Granada, 16 martie 2005, consacrată intensificării luptei împotriva terorismului, o parte a miniștrilor de externe ai statelor din G5 au criticat Madridul pentru adoptarea politicii de regularizare masivă a imigranților ilegali. Anterior, Parlamentul European adoptase aceeași atitudine printr-un proiect de rezoluție, prezentat la 14 martie 2005, propunând întărirea acordurilor bilaterale de gestionare a fluxurilor de imigranți cu țările lor de origine și promovarea unor măsuri active de integrare socială în locul reglementărilor drastice la adresa situației imigranților clandestini.

UE a întâmpinat dificultăți și în ceea ce privește ratificarea Constituției Europene. Deși Italia, Ungaria, Lituania, Slovenia și Spania au ratificat acest document, temerile existente la începutul anului, că Olanda, Marea Britanie și Franța îl vor respinge, s-au adeverit. La 29 mai 2005, cetățenii francezi au votat împotriva Constituției Europene, olandezii au respins-o la 2 iunie 2005, iar patru zile mai târziu, Marea Britanie a renunțat la proiectul de lege care i-ar fi permis să organizeze, în primăvara lui 2006, referendumul asupra Constituției, amânând astfel procedura. Cu toate că majoritatea analiștilor a afirmat că acesta este un semn al dorinței cetățenilor UE de stopare a extinderii, oficialii Uniunii nu au ținut cont de el și au continuat procesul. Astfel, la 25 aprilie 2005, România și Bulgaria au semnat Tratatul de Aderare, la 3 octombrie, Croația și Turcia au început negocierile de aderare, în ciuda obiecțiilor existente la adresa acesteia din urmă, iar la 17 decembrie, Macedonia a primit statutul de țară candidată. Mai mult, conform Rezoluției nr. 1244 a Consiliului de Securitate al ONU, Comisia a adoptat Comunicatul către

Consiliul și Parlamentul European referitor la un viitor european pentru Kosovo.

Referendumurile din Franța și Olanda au spulberat, în prima parte a anului 2005, și ultimele speranțe ale președinției luxemburgheze a UE că va reuși să obțină, până la sfârșitul mandatului său, un acord privind bugetul comunitar pentru perioada ce se va încheia în 2013, în condițiile în care noii membri ai Uniunii vor fonduri sporite, iar statele bogate doresc limitarea contribuțiilor proprii la finanțele administrate de Bruxelles. La începutul lunii decembrie, Marea Britanie, aflată la președinția UE, a făcut o propunere de buget prin care se dorea o creștere a cheltuielilor la suma de 846,8 miliarde euro, însă Bruxellesul a respins-o. Deși dezbaterile au continuat, în cadrul reuniunii Consiliului European din 15-16 decembrie, s-a ajuns la un acord referitor la perspectivele financiare pentru perioada 2007-2013: o creștere de aproximativ 15 miliarde euro a cheltuielilor totale; sporirea fondurilor alocate noilor state membre la peste 5 miliarde euro (începând cu 2007, România va trebui să cheltuiască anual 3,6 miliarde euro, iar începând cu 2010, 4,6 miliarde euro/an); reducerea rabatului oferit Marii Britanii cu 10,5 miliarde euro; instituirea unor reguli comune pentru toate statele membre referitoare la modalitățile de cheltuire a fondurilor bănești; crearea Fondului de Ajustare pentru Globalizare¹⁵. În ansamblu, bugetul UE27 pentru perioada menționată va fi de 862,363 miliarde euro, reprezentând aproximativ 1,045 din venitul intern brut al Uniunii, cu o creștere anuală de 1,1%. Din acest buget, 1,9 miliarde euro sunt alocate domeniului securitate, justiție, cetățenie și sănătate, iar 8,1 miliarde euro, celui ce include instrumentele de pre-aderare, vecinătate, parteneriat, dezvoltare și cooperare.

¹⁵ Comisia Europeană, *Declarația președintelui Comisiei Europene, José Manuel Barroso, referitoare la perspectivele financiare pentru perioada 2007-2013*, Bruxelles, 17 decembrie 2005.

Referitor la Politica Europeană de Vecinătate (PEV), în martie 2005, Comisia Europeană a recomandat includerea Armeniei, Georgiei și Azerbaidjanului în PEV.

Misiunile militare și polițienești ale UE au cunoscut o tendință pozitivă în anul 2005. La 25 noiembrie, cea mai recentă misiune polițienească, monitorizarea graniței dintre teritoriile palestiniene și Egipt, a atins capacitatea operațională inițială. În schimb, EUFOR va fi redusă, în următorul an, cu câteva sute de militari, de la nivelul actual de 6.500 militari. De asemenea, misiunea polițienească din Bosnia va fi redusă cu câteva sute de participanți și va fi centrată pe reforma poliției și pe lupta împotriva crimei organizate. În ceea ce privește participarea cu trupe, UE a anunțat semnarea unui acord de formare, în a doua parte a anului 2007, a unei grupări de luptă, cu participarea Bulgariei, Ciprului, Greciei și României, iar în anul 2009, a altei asemenea grupări formată din personal din Cehia și Slovacia. În final, se va ajunge la un număr de 18 grupări de luptă, ceea ce înseamnă că UE va fi capabilă să execute două misiuni simultan începând cu ianuarie 2007.

În anul 2005, relațiile externe ale UE cu țările nemembre și cu organizații internaționale au fost deosebit de active:

- cu Federația Rusă: în cadrul Summit-ului Rusia-UE (10 mai 2005) au fost semnate câteva acorduri: Acord privind îmbunătățirea climatului pentru investiții reciproce; Acord privind intensificarea schimburilor de studenți, oameni și știință și de cultură și deschiderea unei Academii de Studii Europene la Moscova în 2006; Acord privind securitatea externă și soluționarea crizelor din fostele republici sovietice de la granița cu UE; Acord privind justiția și afacerile interne. După semnarea acestor acorduri, în UE s-au profilat două tendințe: pe de o parte, prietenii tradiționali ai Rusiei (Franța, Germania și Italia) pun bunele relații cu Moscova deasupra îngrijorării privind tendințele nedemocratice ale conducerii, iar pe de altă

parte, noile țări membre (Polonia și țările baltice) doresc o linie mai dură a relațiilor cu Federația Rusă.

- cu Ucraina: intrarea în vigoare, la 21 februarie 2005, a Planului de Acțiune UE-Ucraina, în cadrul Politicii Europene de Vecinătate.

- cu Moldova: la începutul lunii martie, numirea primului Trimis Special în Republica Moldova, Adriaan Jacobovits de Szeged, care și-a exprimat acordul deplin asupra planului Ucrainei, ce prevede o posibilă independență a Transnistriei.

- cu statele Europei de Sud-Est: crearea Comunității Energetice (23 martie 2005); adoptarea Programului Anual pentru Macedonia, Serbia și Muntenegru, Kosovo.

- cu statele din regiunea Caucazului de Nord: o echipă a Comisiei Europene desfășoară vizite în Cecenia, Ingushetia și Osetia de Nord, pentru a studia posibilitatea ca UE să contribuie la refacerea economică și socială a zonei.

- cu statele din regiunea Mării Mediterane: lansarea de către Comisia Europeană a Programului cincinal pentru întărirea Parteneriatului Euro-Mediteranean; semnarea, în cadrul Summit-ului Euro-Mediteranean (27-28 noiembrie 2005), a „Codului de comportament în lupta împotriva terorismului”, ce nu reușește să furnizeze o definiție a terorismului, declanșând în schimb reacții negative în țările lumii arabe; crearea Inițiativei UE asupra Apei, ce implică statele din Balcani și din jurul Mării Negre și Mării Mediterane.

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

Anul 2005 a debutat cu o criză extrem de gravă referitoare la bugetul și viitorul OSCE. Întâlnirea ministerială din Sofia, din 2004, nu s-a finalizat cu adoptarea nici unei concluzii referitoare la principalele probleme de pe agenda organizației. Cel mai important punct se referă la reforma OSCE, întrucât oficialii ruși au declarat că, fără o reformă care

să corespundă intereselor Federației, vor bloca orice tentativă de adoptare a bugetului pe anul 2005. Rusia, sprijinită oficial de cele mai importante țări din CSI și, în special, de Belarus, consideră că organizația este caracterizată de serioase dezechilibre, întrucât acordă o mult prea mare importanță țărilor foste-socialiste și dimensiunii umane a securității. Din aceste motive, propunerea de reformare venită din partea Federației Ruse se axează pe aspectele economice, politice și de securitate ale activității organizației. Mai mult, Rusia acuză OSCE că, prin activitățile de monitorizare a alegerilor, creează tensiuni în CSI, însă aceste declarații au provocat reacția promptă a Uniunii Europene, care și-a reafirmat sprijinul față de activitățile de teren ale OSCE și a declanșat o serie de dezbateri cu Moscova pentru a depăși această situație de criză.

În acest context, președinția slovenă a încercat rezolvarea problemelor cu care s-a confruntat OSCE în ultimii ani: implementarea Strategiei referitoare la amenințările la adresa securității și stabilității în secolul XXI; prevenirea și combaterea terorismului; gestionarea și realizarea securității la granițe; extinderea mandatului reprezentanților pentru luptă împotriva rasismului, xenofobiei și discriminării; implementarea Strategiei pentru dimensiunile economică și de mediu; gestionarea eficientă a problemelor legate de migrațiune și integrare; prevenirea traficului cu ființe umane; continuarea implementării Documentului referitor la depozitele de armament convențional; îmbunătățirea coordonării cu alte organizații internaționale și a cooperării cu organizațiile nonguvernamentale.

Unul dintre cei mai importanți pași realizați în direcția reformei organizaționale constă în crearea Panelului personalităților (Panel of Eminent Persons). Raportul acestui panel, intitulat „Un scop comun. Către o OSCE mai eficientă”, a fost prezentat la 27 iunie 2005 și este structurat pe trei capitole ce reflectă domeniile în care este nevoie de

transformare: poziția, rolul și abordarea OSCE, întărirea securității comprehensive, comune și cooperative și răspunsul structural. Printre concluziile panelului se remarcă cea referitoare la nevoia de a crea participanților un simț puternic al scopului comun, ceea ce poate fi realizat numai printr-o abordare pe următoarele direcții: centrarea pe acele domenii în care pot fi obținute avantaje evidente și un plus de valoare; asumarea unui rol de organizație pentru egalitate, cooperare mutuală și asistență în menținerea securității și stabilității; identificarea agendei, priorităților și problemelor conforme cu angajamentele OSCE; formularea priorităților și planurilor de acțiune pe termen lung și în conformitate cu evoluția mediului de securitate. De asemenea, în ceea ce privește domeniile de activitate specifice OSCE, este nevoie de prioritizarea următoarelor: dialogul politic; avertizarea timpurie și prevenirea conflictelor; reabilitarea post-conflict; controlul armamentelor; lupta împotriva terorismului, a extremismului și a crimei organizate; promovarea instruirii poliției, a gestionării granițelor, a statului de drept și a controlului democratic asupra forțelor armate; cooperarea economică regională; promovarea toleranței și a nediscriminării; monitorizarea alegerilor; reconstrucția instituțională și promovarea bunei guvernări.

Un alt aspect important al activității OSCE este reprezentat de misiunile în teren. În ultimul an au fost închise nouă misiuni (Misiunea pe termen lung în Kosovo, Sandjak și Vojvodina; Misiunea de verificare în Kosovo; Misiunea de supraveghere a stației radar Skrunda; Misiunea din Ucraina; Misiunea din Estonia; Misiunea din Letonia; Grupul de asistență în Cecenia; Grupul de consultanță și monitorizare din Belarus) și continuate șapte misiuni pe termen lung (Skopie, Georgia, Moldova, Bosnia-Herțegovina, Croația, Kosovo, Serbia și Muntenegru). Situația este cu atât mai dificilă cu cât, în anii anteriori, OSCE și-a pierdut credibilitatea ca actor în procesul de menținere a păcii și stabilității în lume. Din aceste

motive, panelul a făcut recomandări clare atât pentru îmbunătățirea eficienței misiunilor în teren, cât și pentru întărirea capacității operaționale a OSCE.

Relațiile cu statele nemembre și organizațiile internaționale:

- cu statele din regiunea Mării Mediterane și din Asia: întărirea parteneriatului.

- cu NATO: cooperare NATO-OSCE. NATO și-a acordat sprijinul față de agenda de transformare prezentată de către președinția slovenă și față de domeniile de cooperare propuse de OSCE (securizarea frontierei, distrugerea armelor și a muniției, activități ecologice în Caucaz și Asia Centrală).

- cu Consiliul Europei: nou acord de cooperare referitor la furnizarea de sprijin comun pentru construcție democratică și bună guvernare la nivel local și regional în Europa de Sud-Est.

Comunitatea Statelor Independente

CSI se află într-o perioadă de refacere a imaginii sale în lume. Summit-ul din mai a fost dedicat dezbaterilor referitoare la consolidarea blocului economic fără a mări aparatul administrativ al organizației. Acesta este primul Summit la care au participat statele membre Belarus, Ucraina, Kazakhstan și Rusia, însă nici de aici nu au rezultat concluzii semnificative, care pot transforma organizația. Viitorul CSI este un subiect controversat, mai ales în cercurile politice rusești și ucrainene. Vladimir Putin afirmă că actuala formă de existență a CSI face organizația complet nefolositoare, întrucât rolul său inițial, de instrument pentru un „divorț civilizat” al fostelor republici sovietice nu mai corespunde noile caracteristici ale mediului de securitate. În același timp, președintele Ucrainei, Viktor Yushchenko, consideră că este nevoie de o organizație care să acorde atenție exclusiv integrării economice, fără a interfera cu politica statelor membre. Din aceste motive, câteva luni mai

târziu, în august 2005, la Summit-ul din Kazakhstan, a fost semnat un pachet de documente, inclusiv unul referitor la reforma CSI, prin care se dorește sporirea eficienței organizației și a organismelor sale de bază. Totuși, acest Summit reprezintă un semnal de alarmă asupra viitorului organizației, întrucât Turkmenistanul s-a retras din CSI, optând pentru statutul de observator. De asemenea, în textul declarației finale, sunt evidente și câteva discrepanțe existente între poziția adoptată de statele membre GUAM și cea a Rusiei vis-à-vis de lupta împotriva terorismului. În plus, Ucraina nu a semnat documentele de aderare la spațiul economic comun. Toate aceste evenimente i-au determinat pe specialiștii în relații internaționale să se întrebe dacă nu cumva acesta este ultimul summit al CSI.

Relațiile cu organizațiile internaționale:

- cu NATO: alegerea lui Vladimir Putin ca președinte al Organizației Tratatului pentru Securitate Colectivă, în cadrul Summit-ului anual al CSI din iunie 2005, a deschis drumul unei colaborări mai strânse cu NATO prin prezentarea unui plan de cooperare Secretarului general al Alianței, axat pe lupta împotriva terorismului, a traficului de droguri și a extremismului. În același timp, în Rusia se fac auzite voci care contestă acest plan, susținând că apropierea CSI de NATO va slăbi influența Rusiei în această parte a lumii.

- cu UE: oficialii CSI asigură că integrarea economică nu va afecta relațiile cu UE, ci, dimpotrivă, va conduce la strângerea relațiilor dintre cele două organizații. În mai 2005, Rusia și UE au semnat un acord de parteneriat în patru domenii de interes comun: economie, justiție, securitate și cultură.

GUAM

Anul 2005 a debutat cu Reuniunea șefilor de stat din GUUAM (22 aprilie, Chișinău), la care președintele uzbek, Islam Karimov, a refuzat să participe. Refuzul său reprezintă

concretizarea dorinței de a se retrage din această organizație, exprimată în anul 2002. Problema ce decurge aici nu constă doar în ștergerea unui „U” din denumirea organizației, ci există implicații mult mai profunde. Este vorba despre conflictul cu noii lideri pro-occidentali care ar dori ca anumite țări din Europa de Est să se alăture acestei organizații. De asemenea, și Moldova a anunțat că se retrage din Comisia Unificată de Control, care asigură menținerea păcii în regiunea transnistreană, decizia fiind luată ca urmare a încălcărilor repetate de către autoritățile de acolo a acordurilor privind libera circulație a persoanelor în interiorul zonei de securitate creată în regiune. Totuși, Summit-ul nu a fost un eșec. A fost adoptată declarația comună „În numele democrației, stabilității și dezvoltării” și o declarație de principii prin care se cere retragerea trupelor rusești din Transnistria.

În mai 2005, la Ialta, s-a desfășurat cea de-a doua reuniune a Adunării Parlamentare în noua formulă a organizației – GUAM. În acest cadru au fost create trei comitete specializate ale Adunării Parlamentare: Comitetul pentru probleme politice și juridice, Comitetul pentru probleme economice și comerciale și Comitetul pentru știință, cultură și educație. În același timp a fost subliniată și nevoia ca GUAM să accentueze dimensiunea sa parlamentară cu scopul eficientizării procesului decizional.

Relațiile cu statele nemembre și cu organizațiile internaționale:

- cu SUA: SUA au decis să acorde sprijin financiar pentru două proiecte propuse de GUAM (unul pentru realizarea Centrului Virtual pentru Aplicarea Legii și altul pentru facilitarea comerțului și a transporturilor în zonă). La Summit-ul din aprilie, de la Chișinău, GUAM și SUA au semnat o declarație comună prin care se dorește intensificarea relațiilor de cooperare dintre cei doi actori.

- cu ONU: menținerea statutului de observator acordat GUAM în cadrul ONU și adoptarea unui plan de cooperare cu ONU pentru anul 2005.

- cu UE: întărirea conexiunilor integratoare cu UE, în special în domenii precum cel al transportului, cel energetic și al luptei împotriva crimei organizate, cu scopul creării unui spațiu de stabilitate, securitate și prosperitate;

- cu OSCE: adoptarea unui plan de cooperare cu OSCE pentru anul 2005.

Se observă că și GUAM se află într-o perioadă de transformare. În ciuda opiniilor celor care consideră că GUAM nu este relevantă pe scena internațională, trebuie subliniat faptul că organizația are o importanță strategică pentru transportul de gaze și țiței dinspre regiunea Mării Caspice și a Asiei Centrale spre Occident. În același timp, țările membre sunt interesate și în transformarea Mării Negre într-un „bazin al democrației” și în rezolvarea conflictelor latente din regiune. Viitorul va arăta în ce măsură membrii GUAM vor reuși să creeze o strategie coerentă de transformare și dacă organizația va putea să își întărească statutul internațional.

Marea Neagră

Dr. Grigore ALEXANDRESCU

1. Realități politico-militare ale bazinului Mării Negre

Anul 2005 a propulsat bazinul Mării Negre în atenția principalilor actori statali și organizații internaționale. În zonă s-au intersectat interese multiple. Multitudinea acestora și legăturile intrinseci ale riveranilor cu statele vecine au determinat geografia mentală la o expansiune a frontierelor și transformarea zonei în Regiunea Extinsă a Mării Negre.

Lecțiile învățate în timpul războiului antiterorist referitoare la proiecția forțelor, sprijinul logistic și, probabil, nevoia Washingtonului de a subclasa centrele de putere emergente din Asia – China și India -, care își consolidează vizibil cooperarea cu Rusia, au determinat SUA să-și mărească interesul și, spre sfârșitul anului, prezența în zona Mării Negre.

Țărutul de vest al Mării Negre a devenit limita estică a NATO și va avea aceeași semnificație și pentru UE.

Statele din Regiunea Extinsă a Mării Negre, asistate de ONU, NATO, UE și SUA au desfășurat activități pentru întărirea securității și stabilității zonei. Numărul și puterea celor implicați și efortul material și spiritual depus de aceștia nu au condus la rezultate pe măsură. Regiunea, în ansamblul ei, se prezintă la sfârșitul anului 2005 eterogenă, măcinată de aproape întreaga gamă cunoscută de riscuri, pericole și amenințări, fapt ce o face destul de vulnerabilă și anevoios predictibilă.

2. Puncte tari și vulnerabilități

Bogăția energetică a subsolului estului regiunii și infrastructura deosebit de valoroasă care o transportă către consumatorii occidentali contribuie, în prea mică măsură, la ridicarea nivelului de trai și de civilizație al locuitorilor. Accesul diferențiat la resurse și discrepanțele de potențial

economic constituie una din sursele de instabilitate majoră ale spațiului. Sancțiunile economice impuse de Rusia Republicii Moldova nu se extind și asupra Transnistriei, așa cum nici cele asupra Georgiei nu cuprind și Abhazia. Ridicarea prețului la gaze, de la 1 ianuarie, constituie una din metodele prin care Moscova încearcă să convingă Chișinăul să renunțe la ideea eurointegrării și să rezolve problema transnistreană, conform intereselor ei¹⁶.

Și în acest an, conducerea Rusiei a încercat să rețină republicile din fosta URSS în zona ei de influență. Statele nerecunoscute au fost folosite de Moscova ca pârgii de influență politică asupra foștilor sateliți. Încercarea de a menține aservirea economică prin noua strategie a „liberalizării prețului la gazele naturale” a eliminat cea mai importantă punte de legătură dintre Kremlin și Georgia, Ucraina și Moldova. Acum, acestea își reorientează politicile macroeconomice către Uniunea Europeană. Este posibil ca răspunsul Rusiei să conțină noi abordări ale relațiilor cu enclavele pro-ruse. Mass-media prezintă atenția pe care o acordă Moscova studierii modelului „Kosovo”, în special asupra modalităților prin care un stat nerecunoscut a început, treptat, un proces de legalizare, cu accepțiunea tacită a comunității internaționale. Derularea procesului de integrare a României și Bulgariei în NATO a determinat modificări de substanță în concepția de securitate și apărare a statelor de pe țărmul de vest și de sud al Mării Negre. În timp ce, pe această parte a Pontului, anul 2005 a adus un plus de securitate, pe malul opus aceasta întârzie să apară. Acesta oferă imaginea unei regiuni cu securitate și stabilitate eterogenă, cu perspective de armonizare nu prea apropiate.

3. Oportunități, inițiative și mecanisme de securitate

Implicarea în zonă a noi actori statali și nonstatali a impus ca actuala configurație a cooperării instituționale

¹⁶ <http://www.rusialazi.ro/index.php?a=externe2005121203.xml>

regionale să fie îmbunătățită cu noi proiecte de cooperare și întărire a securității. Totuși, în mod concret, acestea s-au rezumat la rezolvarea unor diferende din gama largă de probleme cu care se confruntă zona. Ideea unei cooperări regionale extinse, pe care o vehiculează toate statele eșichierului, nu s-a concretizat prin acțiunea acestora. Actorii statali, în funcție de interese, au abandonat viziunea unei cooperări în toate planurile și cu toate statele în favoarea unor ținte cum ar fi: câștigarea supremației regionale, cucerirea unor piețe și obținerea de beneficii cât mai mari, aderarea la NATO și UE, rezolvarea conflictelor interne etc. Cu toate nuanțele de specificitate, este demn de remarcat faptul că perfecționarea mecanismelor de securitate ale statelor pontice se desfășoară în parametrii procesului de transformare a instituțiilor europene: „deschidere, transparență și participare”¹⁷. În felul acesta se dorește ca sistemul să completeze și să întărească construcția general-europeană. Creșterea atracției UE pentru acest spațiu și completarea palierelor în care NATO își manifestă mai puțin interesul pot stimula accelerarea proceselor existente.

4. Acțiuni militare

Laitmotivul acțiunilor militare comune l-a constituit lupta împotriva terorismului. Asupra acestui subiect înțelegerea, cu excepția încadrării juridice a caracterului acțiunilor desfășurate de ceceni și celelalte regiuni separatiste, a fost bună.

La mijlocul lunii august a avut loc cea de-a cincea activare a Grupului de Cooperare Navală în Marea Neagră (BLACKSEAFOR). Cu acest prilej, Forțele Navale Române au preluat, de la Forțele Navale Georgiene, comanda grupării pe o

¹⁷ Renaud DEHOUSSE, *Les institutions européennes en quête de légitimité: nécessité d'une approche privilégiant la procédure*, din Les cahiers de la cellule de prospective, volumul „Gouvernance dans l'Union Européenne”, editat de Comisia Europeană, 2004, p. 185.

perioadă de un an. Situația bazelor militare din jurul Mării Negre a devenit, în anul 2005, mai complexă.

Rusia continuă să-și mențină prezența militară în Transnistria, încălcând Înțelegerea de la Istanbul, conform căreia trebuia să-și retragă forțele militare încă din 2002. Ședința consiliului de miniștri ai OSCE, desfășurată la începutul lunii decembrie 2005, la Ljubljana, a scos în evidență profundele divergențe dintre Moscova și restul Europei privind modul de reglementare a crizei de pe Nistru. Țările NATO au elaborat, aici, o declarație prin care au cerut Rusiei să finalizeze, în cel mai scurt timp, procesul de retragere a forțelor armate din Transnistria.

Totodată, Moscova continuă să obstrucționeze lichidarea bazelor sale din Georgia, Batumi și Akhalkalaki, angajament asumat la summit-ul OSCE din noiembrie 1999. Declarativ (verificarea fiind anevoioasă) a început retragerea bazelor Vaziani și Gudauta, dar există riscul ca forțele principale să rămână în locație și să declanșeze acțiuni militare, așa cum a fost aceea din Valea Pankisi, desfășurată în numele așa-zisei lupte antiteroriste. A fost prelungită, până în anul 2017, înțelegerea dintre Ucraina și Rusia privind închirierea bazei navale din Sevastopol și a infrastructurii necesare flotei ruse a Mării Negre¹⁸. Chiria stabilită este de 98 milioane de dolari SUA/an¹⁹ (poate crește în condițiile eșecului înțelegerii privind facilitățile hidrografice din campusul forțelor Rusiei²⁰), sumă care contribuie, într-o măsură importantă, la realizarea bugetului apărării Ucrainei, greu de asigurat în condițiile menținerii unei armate mult prea numeroase.

SUA și-au marcat interesul pentru Zona Extinsă a Mării Negre prin prezența trupelor americane în bazele care vor fi

¹⁸ *Ukraine to Fulfill its Commitments on Russian Black Sea Fleet*, <http://www.unian.net/eng/news/news-87708.html>

¹⁹ http://www.interfax.ru/e/B/0/28.html?id_issue=11435471

²⁰ <http://asia.news.yahoo.com/051220/3/2cqa.html>

înființate pe teritoriul românesc. Negocierile dintre SUA și România, pe această temă, au fost finalizate la 06.12.2005, prin acordul semnat la București de secretarul de stat al SUA și ministrul de externe român. Continuă negocierile cu Bulgaria, în vederea stabilirii condițiilor de înființare a unor baze americane și în această țară. Progresul realizat de Washington, în 2005, în direcția stabilirii unei prezențe americane în cele două țări, semnaleză concretizarea unei noi inițiative geostrategice americane în regiunea Mării Negre, care, probabil, va avea consecințe importante pentru relațiile ruso-americe, procesul de extindere a Uniunii Europene, relațiile occidentului cu Orientul Mijlociu și strategia războiului cu terorismul. Din această perspectivă, reacțiile nu au întârziat să apară. Vicepremierul rus a amenințat Washingtonul și Bucureștiul cu un „răspuns adecvat”²¹. Pentru început, promovează ideea renunțării țării sale la Acordul privind armamentul convențional în Europa²². Politologii Moscovei atrag atenția că „Orice s-ar întâmpla, Rusia are pretenția ca perimetrul Caucazului de Sud să fie sfera ei exclusivă de influență”²³. Se pare că această revendicare este lipsită de perspective. Prezența trupelor americane pe teritoriul statelor din Zona Extinsă a Mării Negre este considerată, de marea majoritate a locuitorilor acesteia, drept elementul major de susținere a securității, bunăstării și demnității lor naționale. În aceste condiții, chiar dacă bazele din România nu vor exercita o influență directă asupra sensului și amplitudinii proceselor democratice, care se derulează în state ponto-caspice, apare clar că regiunea a devenit obiectiv de interes strategic pentru SUA. Aceasta, cu atât mai mult cu cât, investițiile americane sunt substanțiale, iar specialiștii Pentagonului acordă asistență mai

²¹ *Marea Neagră nu mai este „lac rusesc”*, agenția de presă „Rusia la zi”, 13.12.2005.

²² <http://www.rusialazi.ro/print.php?a=revista2005121302.xml>

²³ Idem.

multor armate naționale din zonă. În concluzie, Marea Neagră se mișcă în direcția configurării unei noi puteri. Actuala penetrare a SUA a unei regiuni dominate, până nu demult, de Rusia substituie, totodată, și incapacitatea UE de a se adapta rapid la noua configurație geopolitică a continentului și oferă motivația schimbării centrilor de putere și a câmpurilor energetice generate de aceștia în bazinul Mării Negre.

Probabil că, pe măsură ce prezența americană va fi mai semnificativă, guvernul SUA va fi interesat din ce în ce mai mult să asigure securitatea cetățenilor săi și funcționarea în deplină siguranță a plasamentelor realizate în zonă, aducând o contribuție mai de substanță la procesul de realizare a securității și stabilității regiunii. Rusia, dacă își va înțelege noul statut, va accepta, cu timpul, să-și împartă fieful cu un jucător mult mai puternic și mai simpatizat de populație, concurând, astfel, la realizarea și păstrarea unui mediu de securitate propice dezvoltărilor viitoare. În caz contrar, Moscova riscă să se izoleze politic de restul Europei, legăturile economice - azi foarte strânse și profitabile - pot ajunge exclusiv „pragmatice”. Întărirea relațiilor cu China și India nu contrabalansează pierderea mizei europene, ci mutarea centrului de greutate al politicii Kremlinului în Asia, cu toate consecințele determinate de diferențele filozofice, sociale, economice și de orice altă natură.

România va trebui să crească ritmul implicării în realizarea cooperării regionale, căutând să nu își disipeze forțele într-o multitudine de inițiative mărunte, fără ecou printre co-regionali. Este necesar ca țara noastră să-și folosească mai mult rolul care îi revine, în noua arhitectură de securitate a NATO, pentru a-și crea „atuuri de imagine” la Bruxelles. Brand-ul acțiunilor românești desfășurate cu succes în anul 2005 nu va putea fi onorat decât prin menținerea tempoului și amplitudinii angajării în edificarea securității și stabilității la Marea Neagră, în anii următori.

Balcanii de Vest

Vasile POPA

Procesele cele mai semnificative înregistrate în regiune au fost următoarele:

- pregătirea pentru aderare la UE și NATO, dublarea eforturilor de reformă;
- procesul de Stabilizare și Asociere (PSA), cu implementarea Rezoluției 1244 a Consiliului de Securitate al ONU, a Acordurilor de la Dayton și Paris, a înțelegerilor de la Ohrid și Belgrad;
- cooperarea regională.

Statele Balcanilor Occidentali au continuat, în 2005, reforma administrației publice, a sistemului judiciar, lupta împotriva crimei organizate și corupției, elemente esențiale în drumul spre aderarea la UE.

Au desfășurat, de asemenea, în grade diferite de implicare, activitatea în cadrul Pactului de Stabilitate și Procesului de Cooperare din Sud-Estul Europei, la nivelul Inițiativei Adriatico-Ionice și Inițiativei Central-Europene, pentru promovarea cooperării regionale.

Totodată, statele și-au intensificat eforturile de apropiere de UE, prin acțiunile de Parteneriat individual, de participare la programele și agențiile comunitare, la programele twinning, extinse în întreaga zonă, înregistrând, în general, progrese pe calea adoptării standardelor.

Începerea, în octombrie 2005, a negocierilor de aderare cu Croația a generat o intensificare a eforturilor celorlalte state din Balcanii de Vest pentru intrarea în UE, a stimulat reformele politice, economice și sociale din Albania, Bosnia-Herțegovina, Macedonia, Serbia și Muntenegru.

Perspectiva unei aderări la UE a statelor regiunii stimulează transformări interne, structurale și de mentalitate,

care vor asigura climatul de stabilitate și securitate necesar unei dezvoltări în siguranță la nivelul întregului continent.

Totuși, regiunea Balcanilor de Vest rămâne marcată de vulnerabilități semnificative, care nasc preocupări majore din partea statelor membre și candidate la UE, o angajare mai decisă a acestora în soluționarea problemelor grave existente în regiune.

Înțelegând importanța regiunii în care trăiesc, ca spațiu de oportunități economice, statele din această parte a Balcanilor, alături de cele din estul regiunii și din Europa Centrală și de Sud-Est, fac eforturi pentru a beneficia de o cooperare întărită, de o piață regională a energiei electrice, de încheierea în acest fel a procesului Atena și de dezvoltarea unei infrastructuri care să le permită conectarea la rețelele paneuropene și transeuropene de transport.

Pe linia securității și apărării, aceste state și-au sporit, în 2005, dialogul politic și cooperarea în cadrul PESC.

În Kosovo au continuat demersurile internaționale de realizare a unei stabilități durabile, a unei societăți tolerante, bazate pe principii democratice. Reminiscențele evenimentelor interetnice dramatice din anul precedent s-au regăsit în viața social-politică a provinciei, cu ieșiri sporadice, violente, care au marcat serios liniștea comunităților. Grupări armate clandestine albaneze au tensionat situația provinciei, mai ales în zonele unde nu acționează forțe sub mandat ONU. Cu toate eforturile întreprinse pe plan politic și diplomatic, nu s-a găsit o soluție definitivă pentru viitorul provinciei, cu respectarea valorilor democratice și a drepturilor minorităților naționale. Autoritățile kosovare alese insistă pentru independență, în timp ce formula avansată de Belgrad, „mai mult decât autonomie, mai puțin decât independență“, este neclară. Între aceste două poziții, comunitatea internațională va trebui să stabilească viitorul statut al provinciei.

Spre finele anului, situația din Kosovo a căpătat o perspectivă de soluționare, prin decizia Consiliului de Securitate al ONU, pe baza recomandării cuprinse în raportul trimisului special al Secretarului General al ONU pentru urmărirea respectării prevederilor referitoare la provincie, de a începe procesul de negocieri pentru determinarea statutului acesteia. Deși cadrul provizoriu al negocierilor și decizia finală nu au fost prestabilite, se conturează ca imperativă realizarea standardelor stabilite de comunitatea internațională pentru Kosovo.

În Bosnia-Herțegovina, comunitatea internațională a reușit, cu sprijinul calificat al Forței UE de menținere a păcii (EUFOR), să asigure sporirea stabilității și securității țării, vădind o consolidare a capacității de acțiune a UE.

Pe temeiul Cartei Parteneriatului dintre SUA, Albania, Croația și Macedonia, semnată la 2 mai 2003, la Tirana, numită și Carta Adriatică, statele semnatare din Balcanii de Vest au primit din partea Statelor Unite un sprijin activ pentru realizarea reformelor interne, consolidarea stabilității și continuarea proceselor de integrare auro-atlantică.

Pe plan regional, statele Europei Centrale și de Sud-Est și-au oferit colaborarea țărilor Balcanilor de Vest pentru îngrădirea imigrației ilegale, a traficului ilegal de ființe umane și crimei organizate, au întărit cooperarea în sfera poliției, administrației publice și a organizațiilor neguvernamentale.

A sporit, totodată, la nivelul Macedoniei, forța de descurajare a tentativelor teroriste din partea etnicilor albanezi, ca și încrederea și toleranța interetnică, precum și spiritul civic.

Cât privește Serbia-Muntele Negru, aceasta a fost în continuare sprijinită de statele regiunii, inclusiv România, pentru accesarea în structurile euro-atlantice și europene, demers necesar, care va grăbi procesul de găsire a unei soluții durabile pentru Kosovo. UE a inițiat o formulă specială de

dialog cu Belgradul, dar care nu înseamnă începerea negocierilor.

Interesul Europei, în ansamblu, pentru Balcanii Occidentali se construiește pe dorința de evitare a unor complicații derivate din problemele nesoluționate pe plan economic, social, politic și de securitate. De aceea, și căutările asidue pentru crearea unei situații care să excludă conflictul militar din regiune.

Unele estimări asupra Balcanilor de Vest în 2006

Și în 2006, apreciem, vor exista probleme nesoluționate în Balcanii Occidentali:

- statutul provinciei Kosovo;
- neutralizarea tendințelor secesioniste ale albanezilor din Macedonia;
- revizuirea Acordurilor de la Dayton pentru abolirea Republicii Srpska;
- dizolvarea pașnică a uniunii dintre Serbia și Muntenegru;
- creșterea cooperării statelor regiunii cu tribunalul Internațional de la Haga în problema criminalilor de război.

Toate reprezintă riscuri și amenințări la adresa stabilității și securității Balcanilor și Europei, un potențial conflictual important, ce nu trebuie ignorat și neglijat, pe fondul pericolelor reprezentate de terorism și teroarea armelor de distrugere în masă, pentru pacea, libertatea, prosperitatea și stabilitatea continentului și lumii.

O Europă mai sigură și mai stabilă este o Europă a tuturor națiunilor libere, care să includă în structurile sale economice, politice și militare statele din Balcani, care, la rândul lor, să generalizeze standardele europene atât în ce privește protecția minorităților, cât și respingerea extremismului și dezvoltarea cooperării regionale. Deocamdată, în agenda extinderii viitoare a UE, negocierile de aderare au

început cu Croația, care va ocupa un loc potențial în 2009. Celelalte state din Balcanii Occidentali își finalizează răspunsurile la chestionarul de candidatură al CE.

Pentru Macedonia, deși în balanța invitației la aderare au atârnat semnificativ măsurile anunțate de primul-ministru al țării respective pentru soluționarea problemelor legate de armele ilegale, bandele înarmate și relațiile interetnice - în vederea îmbunătățirii imaginii internaționale a FYROM - , Comisia Europeană a recomandat, la începutul lunii noiembrie a.c., cu prudență, recunoașterea Macedoniei ca stat candidat, fără a sugera însă începerea negocierilor de aderare, pentru care decizia finală va fi luată de liderii Uniunii Europene în luna decembrie.

Cum rapoartele UE descriu Balcanii drept o sfidare deosebită pentru aceasta, o regiune unde statele sunt slabe, iar societățile divizate, drumul de la promisiunea aderării la aderarea propriu-zisă a celor cinci se arată mult mai lung. Comisia Europeană subliniază că procesul trebuie explicat mult mai bine cetățenilor europeni și că aderarea să nu se mai facă în grup compact, ca în 2004, ci individual și mult mai încet, pe măsură ce fiecare țară îndeplinește pe deplin criteriile. De altfel, condițiile par a fi mai dure decât pentru alte candidate, deoarece se menționează că negocierile vor fi suspendate, dacă criteriile politice vor fi încălcate.

O Albanie prea ocupată cu propriile probleme economice interne poate spera să accedă în Uniune după ce va semna Acordul de Stabilizare și Asocieră (ASA). Deocamdată, Comisia Europeană a decis să amâne aplicarea ASA cu Albania până în 2006. Amânarea a fost determinată de întârzierile din procesul electoral și alte chestiuni tehnice. Din declarațiile oficiale reiese că CE dorește să acorde noului guvern șansa de a prelua cu succes procesul de reformă.

Despre Bosnia-Herțegovina (BiH) se cunoaște că, la 21 octombrie a.c., Comisia Europeană a făcut recomandarea de a

se lansa discuțiile ASA cu aceasta. Deși cooperarea BiH cu TPI s-a îmbunătățit semnificativ, CE aprecia că „progresul a fost câteodată lent”, ceea ce ar putea pune unele probleme pentru aderare.

Muntelegru a inițiat în octombrie negocierea unui ASA. La 7 noiembrie, statul sârbo-muntelegru a declanșat negocierile cu Uniunea pentru semnarea unui acord de parteneriat între cele două părți, etapă necesară pentru deschiderea discuțiilor de aderare la UE. Aceste discuții, care, după unele estimări, ar trebui să dureze și în 2006, vor fi duse pe probleme politice, ale cooperării regionale și cadrului general pentru acordul de parteneriat UE – Serbia-Muntelegru.

În privința securității regiunii, pe baza orientărilor Conferinței din 20-30 septembrie a.c. de la Pržno-Budva, Muntelegru, asupra reformei sectorului securității din Balcanii de Vest, putem previziona pentru viitorul apropiat o mai bună armonizare a eforturilor de securitate din regiune, prin studierea lecțiilor învățate de la noii membri NATO și UE și identificarea noilor probleme de securitate cu care se confruntă regiunea.

Vor trebui, pentru aceasta, însă, identificați mai clar factorii ce alterează climatul de securitate, evaluate just amenințările asimetrice și influența lor asupra securității în profil regional, acordată prioritate planului regional de punere la punct a mecanismelor de combatere a riscurilor de securitate, eliminate intoleranța și tensiunile interetnice, influențele fundamentaliste, tendințele naționalist-extremiste.

Este de așteptat ca, în 2006, statele continentului să sprijine mai activ procesele de pace, reformă și dezvoltare din regiune, să acorde atenție măsurilor de construire a unui sistem democratic, a unor capacități și instituții viabile, a măsurilor de dezvoltare a sectorului privat.

Europa va conștientiza, considerăm, și mai mult faptul că trebuie să facă eforturi umane considerabile pentru ajutorarea refugiaților, a persoanelor dislocate cu forța, a

grupurilor vulnerabile (copii, vârstnici, infirmi), să acorde asistență mai consistentă pentru reforma sectoarelor poliției, justiției și afacerilor interne din statele regiunii, amplificarea educației, combaterea crimei organizate, cu accent pe corupție și traficul de femei și copii.

În legătură cu procesul de pace în Balcanii de Vest, statele Europei vor acorda, estimăm, o atenție specială măsurilor de consolidare a procesului Dayton în Bosnia-Herțegovina, a procesului Ohrid în Macedonia, eforturilor de promovare a dialogului și reconcilierii interetnice, realizând o colaborare strânsă cu ONG-urile, instituțiile guvernamentale și ale ONU, alți actori multilaterali, cu instituția Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est.

Stabilitatea de durată în regiune se va sprijini, ca o precondiție, pe contactele mai eficiente cu UE și pe respectarea Agendei de la Salonic pentru Balcanii de Vest, pe cooperarea regională în domeniul migrației, azilului și refugiaților, pe instituționalizarea și funcționarea cât mai bună a Centrului regional MARRI de la Skopje etc.

Întrucât pozițiile sârbă și albaneză în problema statutului Kosovo sunt foarte dificil de conciliat, apreciem că negocierile, începute spre finele anului 2005 de mediatorul ONU, între Belgrad și Priștina vor fi de lungă durată, iar finalizarea acestora, printr-o soluție acceptată de ambele părți, care să instaureze în regiune pacea și stabilitatea, extrem de greoaie și urmată inevitabil de alte ieșiri violente, atât din rândul sârbilor, cât și al albanezilor kosovari.

Orientul Mijlociu

Dr. Gheorghe VĂDUVA

Marele Orient Mijlociu

Și în anul 2005, întregul Orient Mijlociu se prezintă neunitar, bulversat, agitat, măcinat de terorism, sărăcie, corupție, dictatură și războaie. Potrivit unui raport în cadrul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), publicat în primăvara anului 2005, Orientul Mijlociu se afundă într-o criză socială și politică fără precedent. Pentru a se remedia această situație și a se pune capăt atacurilor teroriste, Statele Unite au elaborat un proiect de remodelare a acestui spațiu, intitulat „Marele Orient Mijlociu“ (*Greater Middle East*). Prin acest mare proiect, lansat încă din 2004, Statele Unite propun țărilor arabe, din zona Maghrebului până în Afghanistan, și în 2005, să se arondeze la modelul american și la valorile democratice occidentale. Dar proiectul trece greu, întrucât unele dintre țările arabe sunt neîncredătoare, iar altele se opun categoric. În multe dintre aceste țări – Egipt, Iran, Arabia Saudită etc. – populația se află între opresiunea guvernelor și radicalizarea islamului, iar orizontul de așteptare al schimbărilor promise se îndepărtează din ce în ce mai mult. „Noi spunem *da* democrației, dar *nu* Statelor Unite“, scriu unele ziare arabe, arabii și musulmanii fiind, în general, ostili războiului din Irak și Afghanistan, evenimentelor din Guantanamo, care, în opinia lor, profanează Coranul și celor din închisoarea din Abu Ghraib, represiunii asupra populației palestiniene etc. Însă, în toamna acestui an, președintele Afghanistanului și președintele Irakului au afirmat că islamul nu este împotriva democrației, ci în favoarea acesteia.

Mezri Haddad și Antoine Sfeir²⁴ consideră că lumea musulmană suferă de două maladii consubstanțiale: *integrismul religios* și *nepotismul politic*. Cu excepția autocrațiilor înveterați și a antiamericanistilor primitivi, toată lumea este de acord în ceea ce privește necesitatea imperioasă a instalării democrației. Se contestă însă maniera unilaterală și mesianistă a realizării acesteia. Autorii vorbesc de un sindrom potrivit căruia metastaza acestei lumi se datorează mai degrabă instalării „fundamentalismul democratic” (expresia aparține lui Garcia Marquez) decât proliferării islamismului. Trebuie să fii pregătit pentru a suporta democrația. Cei doi autori tunisieni consideră că marea dilemă a administrației americane constă în răspândirea democrației în lumea arabă și în grija ca de această dinamică să profite democrații, nu teocrații.

Proiectul american de democratizare a lumii arabo-musulmane, de a distruge virusul integrismului, de a cultiva o cultură a toleranței și de a emancipa femeia este o realitate care are totuși șansă. Se consideră că, deja, în Tunisia, acest lucru s-a realizat. Dar unele dintre țările arabe sunt de părere că Tunisia s-a abătut de la filosofia lumii musulmane.

Țările acestei lumi ce alcătuiesc Orientul Mijlociu, fie el și Extins, sunt foarte diferite. În timp ce Kuweitul, Emiratele Arabe realizează venituri foarte mari și un nivel de viață foarte ridicat, unele, precum Afghanistanul, se află abia la nivelul civilizației din Evul Mediu. Dubai, spre exemplu, una dintre perlele Emiratelor Arabe Unite, după ce și-a epuizat resursele de petrol, a devenit o adevărată fereastră a Orientului Mijlociu. Emiratele, țară cu o suprafață de 82.880 km² și o populație de 2.407.460, reexportă până la 70 % din importuri, iar prosperitatea acestei regiuni este indiscutabilă.

²⁴ Mezri Haddad și Antoine Sfeir, *GRAND MOYEN-ORIENT. Une réflexion sur la façon de faire progresser la démocratie. Discours américain et méthode tunisienne*

Irak

Irakul este o țară relativ mare, cu o suprafață de 435.032 km², o populație de peste 25 milioane locuitori (25.374.000). Vecinii săi (Iran, Turcia, Siria, Arabia Saudită, Kuweit) sunt, toți, state foarte importante în fizionomia geopolitică și geostrategică a Orientului Mijlociu. Iranul și Turcia sunt considerate două țări fanion în procesul de modernizare a islamului, ambele sperând, după cum afirmă Alexandru Adler în cartea sa „Voiaj în inima unui Orient complex”, să se integreze modernismului democratic, în timp ce drumul Irakului spre o astfel de modernitate se izbește, acum, de un război sângeros în care integriștii musulmani, gherilele lui Abu Mussab al-Zarqawi și teroriștii lui Osama bin Laden fac zilnic zeci de victime din rândul populației irakiene, și chiar din rândul militarilor Coaliției (2.125 militari americani uciși; acum, se află în Irak 147.000 de militari americani), dar și din rândul contingentelor țărilor coaliției care participă la faza a IV-a de stabilitate și reconstrucție din această țară. De asemenea, au fost uciși peste 66 de jurnaliști și colaboratori media, majoritatea irakieni, de la începutul războiului, din martie 2003.

Atacurile-capcană sunt frecvente, îndeosebi în Bagdad, dar și în alte zone. În sud, la Nasiriya și la Bashra, ele nu au aceeași intensitate, dar nu lipsesc. Se continuă răpirile de persoane și execuția unora dintre cei răpiți.

La jumătatea lunii octombrie 2005, a avut loc un referendum pentru validarea Constituției. Reușita acestuia dă unele speranțe că procesul de stabilizare a Irakului se află pe drumul cel bun. Pe 15 decembrie, s-au desfășurat alegeri parlamentare.

Războiul din Irak nu s-a încheiat. În momentul de față, el are forma unui război de atriție (de uzură), dominat fiind de acțiuni tip gherilă, din partea rebelilor și de acțiuni de lichidare și arestare a formațiunilor rebele și de stabilizare, din partea

forțelor irakiene și a forțelor coaliției, îndeosebi a celor americane.

Totuși, potrivit unui sondaj publicat în noiembrie 2005, în jur de 54% dintre americani se opun războiului din Irak și consideră că războiul respectiv este o eroare. În primăvara și în vara anului 1970, procentajul celor care considerau că trimiterea de trupe în Vietnam este o greșeală era de 56%. În 1970, 25% dintre americani reclamau întoarcerea într-un an a trupelor aflate în Vietnam, iar 23% cereau întoarcerea lor imediată. În noiembrie 2005, procentajul americanilor care cred că trupele americane ar trebui să părăsească Irakul într-un an este de 33%, iar 19% consideră că soldații americani ar trebui să se întoarcă imediat acasă.²⁵

Situația nu este nici pe departe stabilă în Irak. Steve Crawshaw, directorul biroului londonez al Human Rights Watch, a fost de acord cu concluziile unei anchete efectuate asupra situației din Irak și a afirmat că situația din Irak este pur și simplu oribilă, deși se încearcă să se sugereze că, după căderea lui Saddam Hussein, aceasta s-a îmbunătățit.²⁶

Recent, administrația americană a pus la punct o strategie pentru Irak. Potrivit acesteia, la ora actuală, în Irak, există trei categorii de forțe ostile cu care se confruntă militarii coaliției și conducerea legală irakiană: gherilele lui Abu Mussab al-Zarqawi, fideliul lui Saddam Hussein și teroriștii islamiști. Recenta strategie americană prevede continuarea acțiunilor împotriva acestora și crearea condițiilor pentru democratizarea Irakului și a întregului Orient Mijlociu.

Conducătorii șiiți au planificat, potrivit unor surse irakiene, realizarea noului Irak în trei faze politice: administrarea direct americană, sub autoritatea lui Paul Bremer;

²⁵ <http://info.france2.fr/monde/15770610-fr.php>

²⁶ *UK aid funds Iraqi torture units*, Peter Beaumont și Martin Bright, The Observer, 3 iulie 2005.

interimatul cu Iyad Alawi, ca prim-ministru; administrația care urmează guvernului Ibrahim Djafari.

În tot acest timp, s-au dezvoltat unele miliții susținute și antrenate de iranieni. Acestea, în general, evită conflictul cu militarii americani, dar primesc ajutoare substanțiale de la Iran.

Adevărații învingători în alegerile din ianuarie 2005 sunt șiiții. În alianță cu kurzii, ei l-au adus la putere pe Ibrahim Djafari, iar relațiile cu Teheranul au continuat să fie cel puțin călduroase. De fapt, în Irak se instalează o adevărată republică șiiită. În felul acesta, se întărește Iranul, care va avea un puternic aliat șiiit în Irak. Creșterea puterii șiiite afectează însă Arabia Saudită și Iordania, care sunt sunnite.

Iran

În Iran au avut loc alegeri. Noul președinte al Iranului, Mahmud Ahmadinejad, continuă linia anterioară, ostilă conceptului Marele Orient Mijlociu. În problema iraniană, Rusia, Franța, Germania și Spania au exprimat, în luna martie 2005, la summit-ul de la Paris, același punct de vedere. S-a subliniat că nu există nici o contradicție între eforturile europene în ceea ce privește programul nuclear iranian și cooperarea dintre Moscova și Teheran.

Lucrurile nu sunt însă foarte simple, întrucât s-a declanșat o adevărată cursă a înarmărilor în regiune, protagoniști fiind Israelul și Iranul.

Iranul a achiziționat din Rusia 29 sisteme TOR-M1 antiaeriene și antirachetă de mică altitudine. Există un contract potrivit căruia Rusia urmează să vândă Iranului, în continuare, rachete sol-aer și alte echipamente în valoare de un miliard de dolari. Este cel mai mare contract realizat între aceste țări în ultimul deceniu.

Troica europeană – Marea Britanie, Franța și Germania –, care negociază cu Iranul programul nuclear al acestei țări, a întrerupt negocierile, întrucât Iranul a rupt în mod unilateral un

acord privind suspendarea activităților de îmbogățire a uraniului. În acest timp, directorul Agenției Internaționale de Energie Atomică (AIEA) a avertizat că Iranul ar putea dezvolta o armă nucleară în câteva luni, după ce a reușit să îmbogățească uraniul în imensul său complex nuclear subteran de la Natanz, din centrul țării. Programul nuclear iranian prevede dezvoltarea imediată a altor 20 de reactoare.

Cursa înarmărilor între Iran și Israel a cunoscut, în 2005, o nouă escaladare. Fără îndoială, performanțele tehnologice ale Israelului în materie de aviație și rachete sunt deosebite, dar un raport al Pentagonului arată că este foarte dificil ca, în cazul unei acțiuni împotriva Iranului, Israelul să poată lovi cu aviația instalațiile nucleare iraniene, întrucât acestea se află la o distanță de 1000-1700 km, iar raza de acțiune a avioanelor F 15 A și F 16 din dotarea Tzahal-ului (armatei israeliene) nu poate depăși 600 km. Israelienii nu au portavioane, iar țările din zonă, probabil, nu le vor pune la dispoziție aerodromurile, infrastructurile și logistica necesară. Ariel Sharon nu ține însă seama de aceasta și avertizează că Israelul va distruge programul nuclear al Iranului. Israelienii au experimentat cu succes racheta antirachetă Hetz 2. Ea este destinată îndeosebi lovirii rachetelor iraniene Shahib, inclusiv variantei Shahib 3, care au o rază de acțiune de 2000 km, ce poate fi extinsă, după cum afirmă unele surse referitoare la programul militar iranian, chiar la 4000 km. Recent, parlamentul iranian a votat o lege care nu va mai permite inspectorilor AIEA și ONU să controleze inopinat instalațiile nucleare iraniene.

Rusia sprijină programul nuclear civil iranian, susținând că Iranul nu poate realiza, pe teritoriul său, o armă nucleară. Dar și Statele Unite sprijină programul israelian.

Acest joc extrem de periculos se desfășoară pe muchie de cuțit, Iranul reacționând ferm, întrucât, în zonă, există și alte țări nucleare: India, Pakistan, Israel. Datorită ostilității

Israelului, dar și situației tensionate din regiune, probabil că programul nuclear iranian va fi continuat și chiar amplificat și accelerat și în 2006.

Orientul Apropiat

La Beirut, a fost asasinat, la 14 februarie 2005, primul ministru al Libanului, Rafic Hariri. După asasinarea primului ministru libanez, ONU, prin rezoluția 1559, a cerut retragerea trupelor siriene din Liban. Aceste trupe aveau un efectiv de 14.000 de militari. Reuniți la Paris, Jacques Chirac, Vladimir Putin, José Luis Rodríguez Zapatero și cancelarul Germaniei din acea perioadă, Gerhard Schröder, au fost de acord cu retragerea totală a trupelor siriene, respectându-se rezoluția ONU²⁷. În această perioadă, Rusia, care are o influență tradițională importantă asupra Siriei, a negociat cu Damascul vânzarea de rachete antiaeriene cu bătaie scurtă. Siria continuă să fie considerată, îndeosebi de către americani, o țară nesigură și periculoasă în zonă.

La Beirut, după asasinarea lui Rafic Hariri, a avut loc o mare demonstrație pentru a impune demisionarea guvernului prosirian și alcătuirea unui guvern care să contribuie la democratizarea Libanului. Această demonstrație din martie 2005 venea după succesul alegerilor din Irak și Afghanistan și a fost urmată imediat de o alta, a populației šiite – cea mai importantă minoritate din țară, 30%, față de maroniți, care reprezintă 25% – chemate să manifeste în favoarea Siriei.

Regele Abdalah al Iordaniei consideră că Siria, Iranul și Hezbollahul reprezintă o amenințare pentru stabilitatea din Orientul Apropiat.²⁸ Această afirmație a ofensat Iranul și Siria, țări ostile oricăror reglementări ale relațiilor cu statul evreu. Monarhul hașemit l-a avertizat pe Ariel Sharon să fie foarte

²⁷ <http://www.lexpress.ch/ExpressNewsAtsParCateg.asp?Page>

²⁸ Christophe AYAD, *Abdallah de Jordanie s'en prend à ses voisins chiïtes*, <http://www.liberation.fr/page.php?Article=284739>.

atent pe cine atacă, pentru că s-ar putea să greșească ținta. Nu palestinienii trebuie atacați, ci Hezbollahul. Regele iordanian a afirmat că țara sa a dejucat mai multe tentative ale acestei organizații de a trimite teroriști în Israel, via Iordania.

Iordania nu a reușit să scape însă de atacurile teroriste. Miercuri, 9 noiembrie 2005, la Amman, în trei hoteluri, au fost declanșate atacuri teroriste, revendicate ulterior de aripa irakiană a rețelei Al-Qaeda, condusă de Abu Mussab al-Zarqawi, iordanian de origine, soldate cu 56 de morți și 100 de răniți.

Era de așteptat, întrucât regele iordanian spune adesea cu voce tare ceea ce alții doar gândesc sau pun la cale, cum ar fi, spre exemplu, schimbarea regimului politic din Siria, distrugerea alianței dintre Damasc și Teheran și dezarmarea Hezbollahului. El a atras atenția, încă de la începutul anului 2005, în legătură cu „cornul șiiit”, care se întinde din Iran până în Liban, via Irak, dominat de partizanii ayatolahului Sistani, și Siria (sub loviturile alauiților). Iordania, care este exclusiv sunită, se află în prima linie în fața acestui arc șiiit.

S-a așteptat și se așteaptă foarte mult de la Liga Arabă în rezolvarea problemelor Orientului Mijlociu. Dar rezultatele nu sunt pe măsura așteptărilor. Liga Arabă este caracterizată de imobilism și lipsă de unitate. Pe agenda de lucru a summit-ului de la Alger se află dosarul algero-marocan și, prin extensie, cel al Orientului Apropiat, ultimul centrat pe condamnarea și blamarea guvernului Sharon și susținerea lui Mahmud Abbas. Cel de al treilea dosar este cel al Siriei. SUA sprijină soluționarea acestor dosare, întrucât normalizarea situației face parte integrantă din proiectul Marelui Orient Mijlociu.

Liga a încercat, de asemenea, să aducă în discuție și, practic, să demareze o campanie pentru sensibilizarea actorilor economici în legătură cu caracterul ilegal al exploatării bogățiilor petrolifere din Sahara. Aceasta vizează îndeosebi

compania petrolieră americană Kerr-McGee (KMG) pentru a opri prospecțiunile acesteia în Sahara occidentală.

În ceea ce privește normalizarea relațiilor cu Israelul, există o propunere saudită, potrivit căreia lumea arabă recunoaște Israelul în condițiile în care se creează un stat palestinian. Dar nici această propunere nu are o adeziune deplină a lumii arabe. Tensionarea relațiilor dintre Israel și Iran s-ar putea să ducă la o nouă radicalizare a opiniilor în bulversata lume arabă.

Concluzii

1. Deși se susține că islamul nu este incompatibil cu democrația, majoritatea statelor arabe sunt alergice la democrație, întrucât sunt conduse de regi, sultani și emiri, care și pregătesc succesorii să continue tradiția, urmând exemplul Siriei și pe cel al Coreii de Nord. Cele două modele relativ democratice – Egiptul și Tunisia – nu conving, dar atrag atenția că nici o soluție nu este ușoară.

2. Statele musulmane – Malaiezia, Indonezia, Bangladesh, Turcia și chiar Pakistanul –, deși au dat putere foarte mare armatei, sunt cele mai apropiate de democrație, dar nu sunt arabe. Ele nu au avut parte de dominația britanică și franceză, puteri coloniale interesate de petrol.

3. Disputa dintre israelieni și palestinieni este foarte veche, alimentată de situația creată după cel de al Doilea Război Mondial și nu se știe când se va încheia și cum se va încheia. Toate foile de parcurs de până acum, inclusiv cea din acest an, care a determinat retragerea trupelor israeliene din Fâșia Gaza, dar nu și încetarea acțiunilor teroriste, n-au dus la rezultatele scontate. În Orientul Apropiat va exista un permanent pericol, alimentat de disputarea Ierusalimului și a Pământului Sfânt, ca în timpul Cruciadelor, dar și de vecinătatea Orientului Mijlociu cu marile lui probleme privind

petrolul, extremismul religios, rivalitatea tribală, etnică și confesională, conflictualitatea dintre șiiți și sunniți, problema kurdă, terorismul și accesul la armele de distrugere în masă.

4. La finele anului 2005, Orientul Mijlociu se află, bulversat peste măsură, în fața unei noi situații strategice, care rezultă dintr-o politică a parteneriatelor marilor puteri și încercării de stabilizare a Irakului și Afghanistanului, diminuării conflictualității din Orientul Apropiat, soluționării problemei palestinienilor, descurajării Siriei și opririi accesului Iranului la arma nucleară. Totuși, în zonă, India, Pakistanul și Israelul dispun de astfel de arme de distrugere în masă, iar amenințarea nucleară, alături de cea teroristă, rămâne una permanentă, chiar dacă nu iminentă.

5. Alegerile din Afghanistan și referendumul pentru aprobarea Constituției din Irak au reprezentat un succes. În pofida problemelor extrem de grave cu care se confruntă Irakul și Afghanistanul, unde războiul de gherilă este încă în curs de desfășurare, se așteaptă începutul pacificării acestor zone. Misiunile Enduring Freedom și ISAF din Afghanistan și misiunile din Irak au creat deja, în 2005, în pofida a peste 2.125 de militari pierduți de forțele armate americane în Irak, o realitate care, probabil, va avea, în 2006, un curs ascendent, creându-se condiții pentru retragerea anunțată a unora dintre contingentele prezente aici.

Republica Moldova

Dr. Petre DUȚU

I. Mediul de securitate

Mediul de securitate și tendințele lui de evoluție sunt rezultanta interacțiunii componentelor sale: economică, politică, militară, socială și diplomatică.

1. Componenta economică

Din punct de vedere economic, în 2005, Republica Moldova nu a făcut salturi spectaculoase față de anul anterior. Astfel, Raportul Global al Dezvoltării Umane (RGDU) 2005, lansat de către Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), situează Republica Moldova pe poziția 115, după Indicele Dezvoltării Umane (IDU), într-un clasament compus din 177 țări ale lumii (veniturile reale pe locuitor s-au diminuat cu peste 40% în ultimii 15 ani), pe locul 105 din cele 177 țări privind speranța de viață la naștere, pe locul 126 în ceea ce privește școlarizarea la toate treptele (învățământul primar, secundar și terțiar) și pe locul 143 privind PIB pe locuitor²⁹.

Datoria externă a țării a crescut ca urmare a incapacității practice a Moldovei de a accesa împrumuturile internaționale. Rata inflației a fost înaltă - aproximativ 10%.

Investitorii străini apreciază piața investițională din Moldova drept nesigură³⁰ datorită: numeroaselor controale fiscale inopinate; instabilității legislative; numeroaselor taxe și impozite; nivelului scăzut de informatizare; imperfecțiunilor legislației muncii etc. În același timp, FMI este precaut în ceea ce privește reluarea finanțării întreruptă în 2003.

²⁹ Raportul global al dezvoltării umane 2005 situează Republica Moldova pe locul 115 în lume, <http://www.azi.md/news?ID=35840>

³⁰ Valeriu PROHNITCHI, *Paradoxurile climatului investițional*, <http://www.azi.md/news?>

Forța de muncă din Republica Moldova continuă să fie cea mai ieftină și să emigreze în căutare de locuri de muncă mai bine plătite decât în țară³¹. Cu o medie de 0,3 euro pe oră, ceea ce reprezintă 2% din salariul maxim european, 14,5 euro, pe care îl primesc angajații din Danemarca, Republica Moldova se situează, la fel ca și acum un an, pe ultimul loc într-un clasament care cuprinde 48 de țări europene. De aceea populația nu este motivată să rămână să lucreze în țară, unde salariile sunt mult prea mici pentru a asigura un nivel decent de trai, ci preferă să plece peste hotare, unde este plătită mult mai bine. O pătrime din populația activă din punct de vedere economic muncește peste hotare. În plus, lipsa de perspective economice din Republica Moldova ar putea să-i determine pe mulți dintre cei plecați la muncă peste hotare să nu mai revină în țară³².

Din punctul de vedere al resurselor, mai ales energetice și a exportului produselor sale, practic, Republica Moldova a rămas tot sub influența Rusiei.

2. Componenta politică

În primăvara anului 2005, în Republica Moldova au avut loc alegeri parlamentare, care s-au desfășurat, în general, în conformitate cu angajamentele OSCE, a Consiliului Europei (CE) și a standardelor electorale³³. Ele au fost câștigate de către Partidul Comuniștilor din Moldova.

Moldova își manifestă, în continuare, disponibilitatea în ceea ce privește apropierea de NATO și UE. Declarativ, reprezentanții săi oficiali fac acest lucru ori de câte ori au

³¹ Vlad BERCU, *Republica Moldova: țara cu cea mai ieftină forță de muncă din Europa*, <http://www.md.azi/news?>

³² Vezi Experții străini atenționează: Sărăcia favorizează migrația ilegală și traficul de persoane, în *Cotidian național*, social, nr.135/2005/10-11-9.

³³ Vezi Alegerile din Moldova în general satisfac standardele internaționale însă există îngrijorări, <http://www.md.azi/news?ID=33323>

prilejul³⁴. Până la a deveni membru al NATO, va continua participarea la Parteneriatul pentru Pace. Totodată, ar dori să elaboreze și să semneze cu NATO un Plan de acțiuni individuale de parteneriat³⁵.

Un asemenea plan semnifică un nou nivel al parteneriatului cu 26 de țări membre ale NATO, precum și cu Alianța Nord-Atlantică, în calitate de organizație. Existența unui astfel de Plan ar putea fi o bază bună pentru soluționarea celor mai acute probleme cu care se confruntă Moldova (separatismul transnistrean și unitatea teritorială a țării).

De asemenea, Moldova ar dori să adere la UE. Semnarea, în 2004, a Planului de Acțiuni Moldova-UE poate facilita apropierea de UE.

Prevederile acestui Plan - consolidarea democrației moldovenești, construirea unei economii de piață și lupta împotriva corupției etc. - vor ajuta Moldova să devină mai puternică și mai prosperă. În plus, în aprilie 2005, la Chișinău s-a organizat conferința internațională cu tema „Moldova și Europa: venind mai aproape”, care și-a propus să atragă atenția opiniei publice internaționale asupra problemelor de ordin economic, politic și social cu care se confruntă Republica Moldova în procesul de preluare a standardelor europene³⁶.

Totodată, se cuvine menționat Programul de activitate al Guvernului R. Moldova, pe anii 2005-2009, privind „Modernizarea țării - bunăstarea poporului în domeniul politicii externe”, care jalonează principalele direcții de acțiune oficiale

³⁴ Vezi Interviu acordat agenției INFOTAG de ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al SUA în Moldova, <http://www.md.azi/news?>

³⁵ Vezi *Moldova a constituit o comisie pentru elaborarea planului de acțiuni al parteneriatului "Republica Moldova - NATO"*, <http://www.azi.md/news?ID=35418>

³⁶ Vezi *La Chișinău se deschide conferința internațională „Moldova și Europa: venind mai aproape*, <http://www.md.azi/news?>

în domeniul menționat³⁷. Acest document poate reprezenta o dovadă a bunelor intenții ale actualei conducerii a țării de a se apropia tot mai mult de UE și de NATO³⁸.

Printre prevederile sale, rețin atenția cele referitoare la activitatea viitoare a Guvernului Moldovei, care va promova cooperarea regională, interesele economice naționale, cooperarea în domeniul securității internaționale a țării și în cadrul organizațiilor internaționale (Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est, Organizația Cooperării Economice a Mării Negre, Inițiativa Central Europeană, Comunitatea Statelor Independente, Inițiativa de Cooperare în Europa de Sud-Est), intensificarea relațiilor cu țările lumii, protejarea intereselor statului și ale cetățenilor moldoveni aflați peste hotare, promovarea imaginii Republicii Moldova pe arena internațională, integrarea în economia mondială.

3. Componenta militară

Anul 2005 s-a evidențiat printr-un șir de evenimente, care, pe de o parte, au pregătit ridicarea procesului în cauză la un nivel calitativ nou, iar, pe de alta, au demonstrat destul de clar interesul sporit în soluționarea conflictului din partea actorilor mondiali. Astfel, pe parcursul anului 2005 au fost lansate o serie de propuneri de rezolvare a crizei, dar nici una nu a fost acceptată de părțile implicate.

Mai întâi, s-a făcut cunoscut „Planul Iuscenko”, apoi, Legea statutului³⁹, iar spre finele anului a fost formulată și o

³⁷ Vezi Programul de activitate al Guvernului pe anii 2005-2009 „Modernizarea țării-bunăstarea poporului în domeniul politicii externe”, <http://www.mfa.md/Ro/home.html>

³⁸ Vezi dr. Dan DUNGACIU, *Ce se întâmplă acolo? Discursul public și integrarea euro-atlantică a R. Moldova*, <http://www.md.azi/>

³⁹ Vezi Oazu NANTOI, *Planul ucrainean și legea moldoveană*, <http://www.md.azi/news/>

propunere din partea Federației Ruse⁴⁰ (noul proiect de reglementare, prezentat de Rusia, este un document ce include în proporție de 75% Planul Kozak și de 15-20% Planul Iuscenko). Practic, „noul plan rusesc” preconizează o uniune statală formată din Republica Moldova și Transnistria - un fel de altă Uniune Serbia-Munteneagu - cu demilitarizarea completă a țării, prerogative largi acordate subiecților unionali, instituții democratice supranaționale și garanții internaționale⁴¹.

Fiecare propunere are prevederi acceptate de ambele părți ale conflictului (R. Moldova și autoproclamata republică transnistreană), dar și articole, care au fost respinse. Totuși, în 2005, s-au înfăptuit și unele progrese în direcția soluționării conflictului - *reluarea, din octombrie, a întâlnirilor între Chișinău și Tiraspol, la Odessa, și participarea la negocieri a UE și SUA, în calitate de observatori.*

În același timp, în 2005, Chișinăul a adoptat o serie de măsuri care să-i asigure sprijinul opiniei publice interne și internaționale (crearea unui lobby pro-moldovenesc în interiorul UE), dar și al populației din stânga Nistrului în vederea soluționării conflictului. Printre aceste măsuri se numără: garanțiile date populației din stânga Nistrului (dreptul de proprietate al persoanelor fizice și juridice din Transnistria, păstrarea nivelului existent de protecție socială - *salarii, pensii, burse, facilități sociale, sporuri, asistență medicală* -, accesul la servicii sociale pentru toate categoriile populației din Transnistria), regularizarea fluxurilor de mărfuri, ce constituie obiectul activității de comerț exterior a Transnistriei.

În același timp, s-a cristalizat și poziția față de conflict a OSCE, UE și SUA. Susținerea de către OSCE a ideii de

⁴⁰ Vezi Proiectul rusesc de rezolvare a problemei transnistrene va fi subiectul principal al negocierilor în formula "5+2", <http://md.azi/news/>

⁴¹ Vezi Oazu NANTOI, *Conflictul transnistrean – concurența făcătorilor de bine*, <http://www.md.azi/news/>

federalizare a diminuat brusc autoritatea acesteia în Republica Moldova, iar amenințarea din partea Rusiei, de a folosi dreptul de veto la rezoluția OSCE privind Republica Moldova, i-a minimalizat eficiența acțiunilor întreprinse.

Uniunea Europeană, cu toate că s-a declarat de acord cu necesitatea soluționării cât mai urgente a conflictului, a dat de înțeles, prin luările de atitudine ale funcționarilor săi, că nu este pregătită să se implice mai mult în procesul de negocieri. La rândul său, administrația națională a SUA și-a arătat disponibilitatea de a participa, ca și UE, la soluționarea conflictului în calitate de observator.

România susține, pe toate căile, soluționarea conflictului transnistrean cu respectarea drepturilor R. Moldova, ca stat independent, unitar și suveran.

4. Componenta socială

În plan social, în anul 2005, nu s-au produs schimbări radicale în atitudinile și conduita populației, a societății civile sau a clasei politice.

Toți și-au menținut atitudinile și comportamentul în limitele permise de lege, tradiții, obiceiuri și mentalități.

Populația încă trăiește, în marea sa majoritate, în condiții de sărăcie, dar cu convingerea că statul este dator să-i asigure tot ceea ce îi este necesar pentru a avea o existență decentă și în siguranță. Lipsa locurilor de muncă în țară îi determină pe mulți cetățeni ai R. Moldova să meargă la muncă în străinătate.

Clasa politică acționează consecvent în conformitate cu interesele de partid, în timp ce societatea civilă se manifestă cu timiditate, în direcția respectării drepturilor omului și a valorilor democratice, dar ceva mai insistent în soluționarea conflictului transnistrean.

5. Componenta diplomatică

În 2005, R. Moldova a desfășurat o intensă activitate diplomatică, atât prin organizarea unor conferințe internaționale, pe teme diferite, primirea unor delegații străine

în vizită, cât și efectuarea de către șeful statului și de delegații oficiale a unor vizite peste hotare, cu scopul declarat de a obține susținere pentru soluționarea conflictului transnistrean și accesarea sa în UE. Întâlniri au avut loc și între președintele României și cel al R. Moldova, dar relațiile dintre cele două state nu s-au îmbunătățit prea mult, comparativ cu anul 2004.

II. Tendințe posibile în evoluția mediului de securitate din R. Moldova, în anul 2006

Pornind de la actuala stare a mediului de securitate din Republica Moldova și de la datele existente privind posibilele evoluții ale componentelor acestuia, pentru anul 2006, se pot face următoarele estimări:

- **în plan economic**, în Republica Moldova, creșterea economică va continua pe termen scurt, însă perspectiva unei creșteri durabile pe termen lung depinde de implementarea reformelor prevăzute în Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei, precum și în Planul de Acțiuni cu Uniunea Europeană, se menționează în raportul anual „Tranziția în 2005” al Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD)⁴². Totodată, potrivit experților BERD, economia Moldovei continuă să fie dependentă într-o mare măsură de banii trimiși de peste hotare de muncitorii moldoveni. De asemenea, în creșterea economică, un rol important îl va juca și înfăptuirea obiectivelor Planului de Acțiuni pentru Republica Moldova în cadrul Politicii Europene de Vecinătate (PEV), precum și faptul că UE va sprijini R. Moldova în securizarea și monitorizarea frontierei cu Ucraina pe sectorul comun cu Transnistria. În același timp, cetățenii R. Moldova activi economic vor emigra în continuare, din lipsa locurilor de

⁴² Creșterea economică pe termen lung în Moldova depinde de implementarea reformelor, potrivit raportului BERD „Tranziția 2005”, <http://www.md.azi.news/>

muncă din țară și din dorința de a obține venituri care să le asigure lor și familiilor lor un trai decent.

- **în plan politic.** În 2006, în Republica Moldova nu vor avea loc evenimente politice sau de altă natură care să modifice actuala structură de putere. Declarativ, R. Moldova va susține dorința de aderare la UE și de apropiere de NATO, dar nu ea este cea care hotărăște, în final, ce variantă alege.

Probabil, solicitarea R. Moldova de restituire a dreptului de vot în ONU va fi acceptată, după plata datoriilor către această organizație⁴³.

- **în plan militar.** Conflictul transnistrean va rămâne tot în starea de acum, adică *nerezolvat*, deși la tratativele dintre R. Moldova și Transnistria vor participa, pe lângă cei cinci, UE și SUA, ca observatori.

În celelalte componente ale mediului de securitate din Republica Moldova nu vor fi schimbări spectaculoase față de anul 2005. *Actuala stare de insecuritate va persista*, și în anul 2006, din cauze multiple: nesoluționarea conflictului transnistrean; dependența energetică a țării de piața externă, îndeosebi de Rusia; existența crimei organizate; traficul de persoane și de diverse produse; lipsa capacității administrative și a elementelor fundamentale ale statului de drept; „Zidul de pe Prut” (odată cu accesarea României în UE se va securiza frontiera cu R. Moldova, înăsprindu-se condițiile de acces ale cetățenilor acestui stat în spațiul Uniunii Europene); minusurile în înfăptuirea reformei, consolidarea independenței, democratizarea și controlul civil al instituțiilor de forță⁴⁴; condițiile de trai precare pentru o mare parte a populației (de exemplu, 44% din populație nu are acces la surse sigure de apă)⁴⁵.

⁴³ Moldova solicită restituirea dreptului de vot în ONU, <http://www.md.azi/>

⁴⁴ Vezi: Iulian CHIFU, *Din spațiul post-sovietic în lumea valorilor democratice: Provocările insecurității în Republica Moldova contemporană*, <http://www.md.azi>

⁴⁵ Vezi: *În Moldova nu au acces la surse sigure de apă 1,8 milioane oameni sau 44% din populație*, <http://www.azi.md/news?ID=33512>

Actori internaționali importanți

Mihai-Ștefan DINU

Am considerat necesar să surprindem și dinamica unor actori pe care i-am apreciat importanți din mai multe motive. Astăzi, poate mai mult ca niciodată, interconectivitatea este cuvântul-cheie. Nu numai în domeniul economic, social, militar, și nu numai datorită tehnologiilor IT din ce în ce mai performante. Acesta a fost criteriul pentru care am considerat printre actorii importanți actori precum Franța, Germania, Turcia, Iran, China și Rusia. Franța și Germania din rolul de „locomotivă” a UE, Turcia căreia i se conturează din ce în ce mai clar rolul pivotal ce îl poate juca pe scena internațională, cel puțin ca o interfață între UE și regiuni din Asia și Orientul Mijlociu, Iranul, care, pe lângă faptul că tinde să devină o putere nucleară – e adevărat, cu suport științific și logistic rusesc – pare a fi încă la concurență cu Turcia în ceea ce privește extinderea influenței (cel puțin a celei culturale) asupra unor regiuni din Asia și Orientul Mijlociu. China creează impresia unui caz aparte, nu numai datorită continuării seriei anilor de spectaculoasă creștere economică, dar și pentru că anul 2005 pare a fi fost dedicat dezvoltării relațiilor internaționale, atât în imediata vecinătate cu țări precum Rusia și India, dar și cu UE.

În ceea ce privește Franța, putem aprecia că există doi vectori principali ai acțiunilor sale din acest an. Este vorba despre activitatea în cadrul Uniunii Europene și despre situația internă legată de evenimentele violente din ultima parte a anului. A sprijinit puternic dezvoltarea acțiunilor externe ale UE, avansând ideea continuării acestui sprijin, chiar și după ce votul negativ dat Constituției Europene a fost exprimat, existând însă posibilitatea dezvoltării acestor activități în cadrul juridic al tratatelor deja existente, pentru că votul negativ

acordat Constituției nu este un vot împotriva Europei. Eficiența acțiunilor UE a fost vizibilă în cazul Iranului, mai precis în cazul monitorizării activităților în domeniul nuclear ale Iranului. Însă, dacă în cadrul UE, pe planul extern, acțiunile Franței au fost eficiente, bucurându-se de un succes vizibil, în plan intern, în ultima parte a anului 2005, Franța a fost prinsă în vortexul violenței la scară națională, cauzele având dimensiuni multiple.

Drama din Clichy-sous-Bois ar fi putut avea urmări mai puțin grave decât cele deja petrecute dacă aspectele ce au stat la baza izbucnirii revoltelor nu ar fi avut de fapt, în background, alți trei factori întreținători ai tensiunilor, și, așa cum a fost cazul, declanșatori de criză, și anume: aspecte sociale, aspecte care țin de istoria colonială a Franței și aspecte ale reprezentării politice a claselor considerate minoritare. Emigranții din fostele colonii franceze au venit în Franța în căutarea unor slujbe și a unui nivel mai ridicat de trai. Unii s-au integrat, alții nu, formându-se însă, comunități musulmane, sau africane, după caz, acestea devenind în timp adevărate insule culturale caracterizate de o rată ridicată a șomajului și un amar sentiment de resemnare provenit din nereușita procesului de integrare completă. Evident, sărăcia, ignoranța publică și tensiunile etnice nu sunt probleme noi, dar s-au acutizat în ultima decadă. Datele statistice indică faptul că în anii '70 în Franța existau circa 30 de moschei. În anul 1994 acestea atinseseră cifra de 1000. Cifrele anului 2005 indică faptul că moschei, în adevăratul sens al cuvântului, se găsesc în Franța doar cinci, celelalte până la 1500 fiind adăpostite de clădiri mai mici, sau în spații provizorii adaptate în acest scop (cum ar fi de exemplu, apartamentele)⁴⁶. Poate tocmai această cifră ridicată a moscheilor provizorii a dus la decizia autorităților franceze de a sprijini un program de construire a lăcașelor de cult islamice, oarecum și din teama apariției unor imami radicali, care ar fi

⁴⁶ <http://www.enjoyfrance.com/content/view/74/36/>

putut pune probleme serioase, dacă ne amintim că astăzi Franța deține cel mai mare număr de populație musulmană din Europa, aproximativ 5-6.000.000. Din poziția sa de stat major al UE, acest fapt are implicații serioase asupra securității europene, iar acest aspect a fost vizibil în momentul în care Comisia europeană a oferit Franței un ajutor de 50 de milioane de euro pentru a sprijini împiedicarea răspândirii revoltelor în teritoriu, exprimându-se totodată ideea că o parte din acest ajutor ar putea fi canalizat în direcția reducerii numărului de persoane fără un loc de muncă⁴⁷, aspect social care, după cum afirmam, a fost unul din cele aflate la sursa crizei.

Prin poziția sa, Franța are nevoie de evoluție, nu revoluție. Politicile de integrare etnică și culturală trebuie îmbunătățite, economia trebuie să fie generatoare de noi locuri de muncă, în sensul în care s-a observat că modelul economic uro-socialist nu a fost adecvat pentru imigranții veniți în căutarea unui nivel de trai mai bun, cu alte cuvinte trebuie găsit un echilibru în politica internă, echivalent cu acela pe care Franța îl demonstrează în politica externă. Pe lângă eforturile internaționale pe care Franța le depune cu succes în rezolvarea unor crize, împreună cu Germania și Marea Britanie, din care cea mai importantă este, în ultima perioadă, cea a problemei nucleare iraniene, ar fi necesare dezvoltarea unor inițiative economice în ceea ce privește Africa francofonă și a unor alternative democratice în Orientul Mijlociu, arab și islamic.

Germania, un alt actor important, atât în cadrul UE, dar și pe scena globală, și-a continuat conlucrarea cu comunitatea internațională prin ONU, NATO, grupul G-8, și, evident, în cadrul Uniunii Europene, având ca obiective prioritare securitatea și stabilitatea europeană și internațională, întărind

⁴⁷ „Cea mai mare problemă este șomajul. Cele mai adecvate politică socială este aceea de a crea locuri de muncă. Acesta este aspectul principal. Atunci când 605 din tinerii suburbiilor sunt șomeri, aceasta este o problemă”, spunea președintele CE Jose Manuel Barroso, cu această ocazie.

eforturile internaționale în ceea ce privește lupta antiteroristă, și sprijinind reformele din regiunea Orientului Mijlociu extins. Contribuitor major la forța de pace din Afghanistan, Germania sprijină și eforturile de stabilizare și reconstrucție a Irakului. Este, de asemenea, angajată în operații NATO și UE de menținere a păcii în Bosnia, Kosovo, dar și în misiuni de observare sub egida ONU, în Georgia. În total, Germania sprijină eforturile de stabilitate și securitate ale comunității globale cu aproximativ 7.000 de militari aflați în afara granițelor.

În viziunea germană, flagelul acestui nou început de secol, terorismul, poate fi combătut eficient de către democrațiile constituționale numai prin schimbarea modului de apărare împotriva acestuia, iar agențiile de informații trebuie să ocupe prima linie în această luptă. Amenințarea asimetrică a terorismului a avut ca efect dizolvarea granițelor dintre securitatea internă și cea externă, a granițelor dintre informație și puterea legii. Deci, o bună contraatacare a terorismului este cooperarea internațională, sprijinită puternic de un cadru legal adecvat, împreună cu autoritățile ce au în sarcină procesul de prevenire a unor astfel de acte reprobabile precum cele teroriste.

În plan intern, Germania a continuat, dezvoltat și adaptat continuu politicile și abordările, reformele guvernului german fiind sprijinite și de o mai bună comunicare ce a asigurat o mai bună înțelegere publică a aspectelor ce țin de dezvoltare și venituri, în general.

În cadrul european, acțiunile Germaniei se înscriu în același trend ca și cele ale Franței, cu care, de altfel, face un foarte eficient tandem diplomatic în ceea ce privește negocierile privind problema nucleară iraniană. Diferențe de opinie au apărut, cum e și firesc în cadrul societăților democratice, în ceea ce privește aderarea Turciei la UE. În cazul Franței, președintele francez Jacques Chirac, s-a exprimat în sensul

sprijinului aderării Turciei la UE, cu mențiunea că, potrivit amendamentului la Constituția Franței, privind autorizarea ratificării Constituției Europene, care conține o clauză conform căreia aprobarea de către Franța a oricărei viitoare țări candidate trebuie în prealabil susținută de un referendum, și, în cazul Turciei, trebuie urmată această procedură. Din partea Germaniei, însă, vocea cancelarului german Angela Merkel a susținut mai degrabă ideea unui parteneriat privilegiat cu Turcia decât calitatea de membru deplin al Uniunii.

La 3 octombrie 2005, s-a semnat începerea negocierilor de aderare, cu recomandări ale Comisiei în ceea ce privește perspectivele financiare ale Turciei.

De altfel, începerea negocierilor de aderare poate fi considerat cel mai important eveniment al anului 2005 în ceea ce privește Turcia, nu doar din punct de vedere al relațiilor europene, dar și pentru rolul său în regiunea Orientului Mijlociu și al Asiei Centrale. O Turcie care este deja membră a NATO, devenită membră UE ar putea deveni un actor important în ceea ce privește stabilitatea și securitatea acestor regiuni, dispunând de instrumentele și tradiția necesară asumării acestui rol. Rolul de actor important în regiune al Turciei poate fi concurat poate doar de cel al Iranului, binecunoscută fiind concurența în ceea ce privește influența, cel puțin culturală, pe care fiecare dintre aceste două state doresc să o manifeste în regiunile anterior menționate. Vechile aspecte ce țin de religie, secularismul turc versus islamul shiia al Iranului, sprijinul Azerbaidjanului de către Turcia în conflictul cu Armenia, aspecte interne și transnaționale ale naționalismului kurd, și problema grupărilor islamiste. În contextul mai larg al regiunii, caracterizată de conflictul israeliano-palestinian, importanța resurselor energetice specifice regiunii, misiunile de stabilizare și reconstrucție a Irakului, relațiile dintre aceste două state devin din ce în ce mai importante, cu atât mai mult cu cât

problema nucleară iraniană rămâne încă una extrem de disputată.

În ceea ce privește Iranul, anul 2005 a fost marcat de doi factori majori: posibilitatea ca Iranul să devină o putere nucleară în regiune și alegerile prezidențiale care au fost câștigate de neoconservatorul Mahmoud Ahmadinejad. Abordarea aspectelor ce țin de realizarea ambițiilor nucleare ale Iranului a fost diferită în ceea ce privește cele două maluri ale Atlanticului. Dacă SUA a avertizat Teheranul, avansându-se chiar ideea unei intervenții militare⁴⁸, Uniunea Europeană a ales calea diplomatică, cea care pare a se dovedi mult mai eficientă, cel puțin până în acest moment, din moment ce oferta de discuții a venit din partea Teheranului pe adresa cancelariilor europene ale Franței, Germaniei și Marii Britanii⁴⁹. Runduile de negocieri desfășurate în decembrie la Viena i-au făcut pe analiști să se declare pesimiști în ceea ce privește renunțarea Iranului la ambițiile sale nucleare⁵⁰. În contextul discursului anti-israelian al președintelui Mahmoud Ahmadinejad, dorința Teheranului de a avea sesiuni periodice de negocieri este privită drept o încercare de amânare a unei decizii din partea Agenției Internaționale de Energie Atomică. Teheranul a refuzat, de altfel și o propunere a Rusiei, potrivit căreia s-ar fi permis Iranului să continue procesul, atât cât se poate, în condițiile actuale (transformarea uraniului până la faza de îmbogățire), partea rusă preluând produsul. În fapt, cheia întregii probleme nucleare iraniene este tocmai această tehnologie de îmbogățire a uraniului, care poate fi folosit atât în scopuri civile, dar și militare. Aceasta ar fi fost o soluție rezonabilă, pe de o parte, Iranul nu ar fi fost perceput ca cedând la presiunile externe venite din partea Occidentului, iar pe de cealaltă parte atât

⁴⁸ <http://service.spiegel.de/cache/international/0,1518,392783,00.html>

⁴⁹ http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4414008.stm

⁵⁰ <http://www.eubusiness.com/Energy/051210112508.bqv7ypyw/view>

Occidentul cât și Rusia ar fi văzut eliminat un potențial pericol la adresa securității regionale și chiar globale.

Eforturile țărilor UE, SUA și Rusiei, nu au fost singulare în încercarea de a o rezolva. Rusia a cooperat îndeaproape cu China asupra acestui aspect, atât în cadru instituțional al ONU, dar și pe linia asistenței tehnice. Ambele state aveau motive, deși diferite, să o facă. Rusia pentru că ține la statutul său de putere globală, putere sprijinită și de tehnologia nucleară, iar apariția unui nou actor ce ar deține această tehnologie ar fi minimizat acest statut, iar China pentru că dacă Tratatul de Nepliferare Nucleară s-ar dovedi ineficient, iar proliferarea nucleară un fapt la îndemâna oricui, ceea ce ar spori îngrijorările în privința intențiilor unor state est-asiatice, precum Taiwanul și Japonia, state care dispun de capacități nucleare avansate ce ar ușura construcția unui număr semnificativ de arme nucleare⁵¹. Iar acest fapt nu ar fi unul pozitiv, în special după un an 2005, în care China raportează, din nou, o creștere economică importantă (aprox. 9%, potrivit FMI)⁵², creștere economică dublată de eforturile în domeniul diplomatic ale statului chinez ce a reușit să încheie sau să dezvolte parteneriate strategice cu actori importanți ai scenei globale precum UE, Rusia și India (cooperare cu UE în domeniul high-tech, în cadrul proiectului Galileo, dar și în domeniul economic și al schimburilor culturale, în acest an împlinindu-se 30 de ani de cooperare între cele două părți, acorduri și exerciții întrunite cu Rusia, un acord strategic și de cooperare cu India, care intenționează, în vederea celor două părți să capete un aspect „global și strategic”)⁵³. Deși există

⁵¹ Patrick Clawson, *Influencing Iran's Nuclear Activities through Major Power Cooperation*, PolicyWatch #936, The Washington Institute for Near East Policy.

⁵² <http://www.imf.org/external/country/CHN/index.htm>

⁵³ Este ușor de observat lipsa unor parteneriate cu țări precum SUA și Japonia.

voci care susțin că numărul mare de parteneriate strategice încheiate de China este un semn de neîncredere, în încercarea de a masca insecuritatea unei dictaturi izolate⁵⁴, suntem de părere că acest fapt poate fi interpretat și ca un semn de deschidere către cooperare al autorităților de la Beijing, de aliniere la trendul global de dezvoltare a relațiilor de cooperare în slujba stabilității și securității internaționale.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
„CAROL I”

Redactor: Corina VLADU
Tehnoredactor: Mirela ATANASIU

Bun de tipar: 09.01.2006
Hârtie: A3 Format: A5
Coli de tipar: 4.75 Coli editură: 2.375

Lucrarea conține 76 de pagini
Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE
Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: (021) 319.56.49
Fax: (021) 319.55.93
E-mail: cssas@unap.ro
Adresă web: <http://cssas.unap.ro>

⁵⁴ <http://www.roc-taiwan.org.uk/press/20050927/2005092701.html>